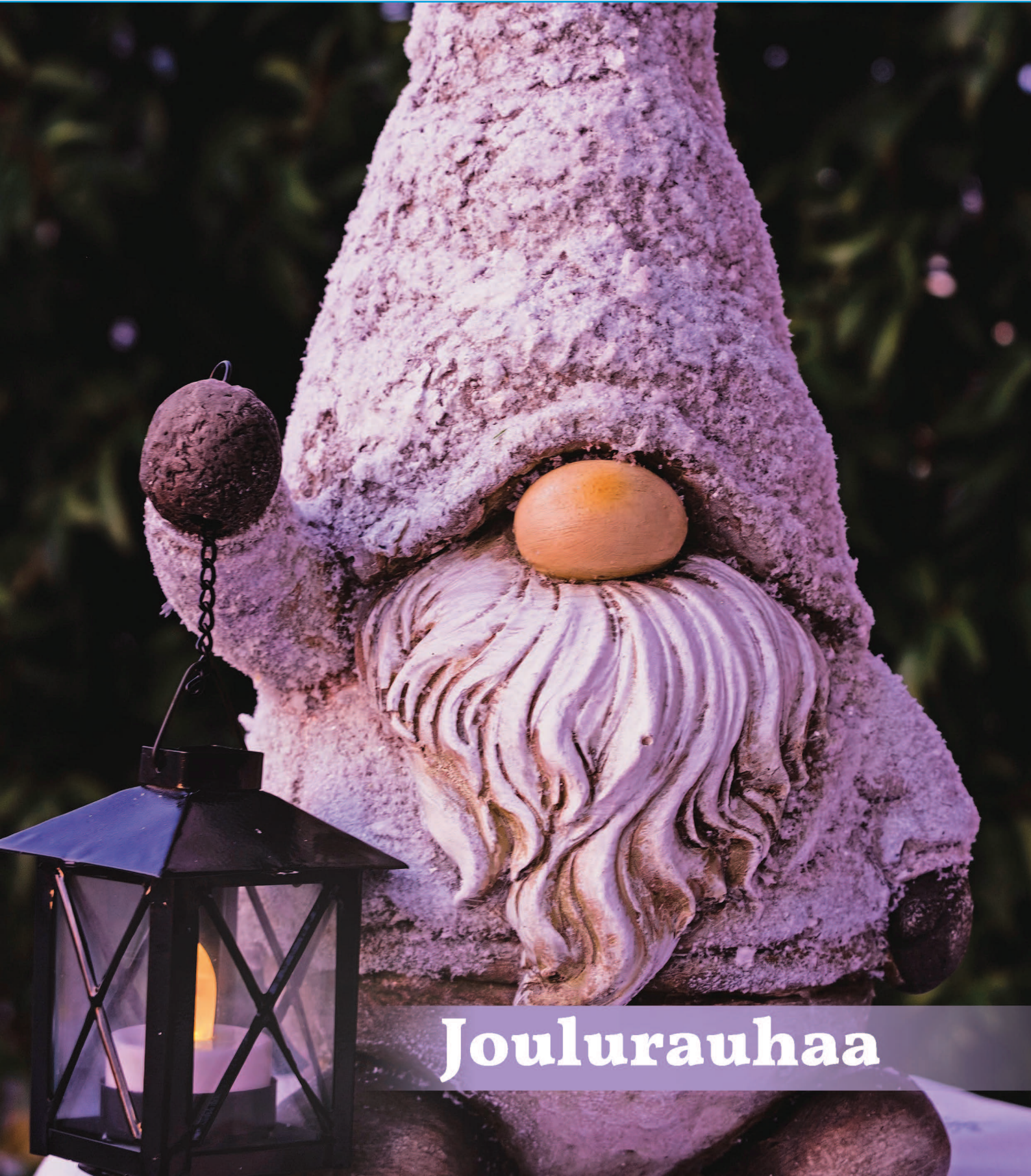

Lapjalan Leimo

N:o 11-12 2020 7€

Joulurauhaa

SISÄLTÖ

<i>Seija Jalagin, Lea Tajakka ja Aila-Liisa Laurila:</i> Karjalan Sivistysseuran heimotapaamisessa käsiteltiin Karjalaan liittyviä aiheita eri näkökulmista.	180
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Vuoden ehdottomasti kiinnostavin tulokas on karjalankielistä musiikkia esittävä Mika ja Niko Saatsin duo Loimolan Voima.	184
<i>Valentina Mironova ja L'udmila Ivanova:</i> Petroskoilaisten tutkijoiden projekti kokosi tietokannan vanhoista kansanrunouden taitajista.	188
<i>Miikul Pahomov:</i> Kirjoittaja tapasi syntyperäisen runonlaulajan, 88-vuotiaan Arvi Salon, joka on kotoisin Suistamon pitäjän Suur-Sarasta.	190
<i>Paavo Ahava:</i> Entinen purjelento-oppilas kertoo mielenkiintoisen ja jännittävän tarinan ensilentokokemuksestaan 60 vuoden takaa.	192
<i>Miikul Pahomov:</i> Itä-Suomen yliopistossa valmistuu Pekka Suutarin toimittamana teos Kielivähemmistöt rajalla: Tulkintoja Karjalan kielistä ja kulttuureista.	195
<i>Unto Martikainen:</i> Arvo Tuomisen uusi kirja kertoo Suomen ja Venäjän koko tarinan, jonka pohjalta voi hahmottaa nykypäivän tapahtumia.	196
<i>Arto Rinne:</i> Kirjoittajan ystävyys ja tiivis musiikillinen yhteistyö Dmitri (Dima) Deminin kanssa jatkuivat kiinteinä 26 vuoden ajan.	198
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Ruskealan Marmoripuisto-matkailukohteen perustaja Aleksandr Artemjev menehtyi Covid-19-tautiin Pietarissa.	200
<i>Laukunkantajat:</i> Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna keskustelee karjalaisuudesta Karjalan Liiton puheenjohtajaksi valitun Outi Örnin kanssa.	206

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:
Joulutonttu toivottaa
rauhallista joulua.

Kuvaaja:
NickyPe, Pixabay

Tarjoa juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2021

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (arvio)
1–2	30.01.	09.02.	26.02.
3–4	24.04.	04.05.	21.05.
5–6	12.06.	22.06.	09.07.
7–8	07.08.	17.08.	03.09.
9–10	02.10.	12.10.	29.10.
11–12	20.11.	30.11.	17.12.

Aineistot lehtiin: paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 101. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €, 1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €, 1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen

ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 050 5055 531
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi

Aukioloajat

Toimisto palvelee ma-to klo 10-15, heinäkuussa suljettu.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi. Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €, opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris / Painoliber Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 1.12.2020

Pandemian vuosi

Lähinnä näen nykykarjalaisuuden perinnetyönä ja perinneharrastuksena. Näin aloitti kirjoituksensa eräässä hiljattain ilmestyneessä karjalaisessa pitäjälehdessä kirjoittaja, joka kertoi sodan jälkeen syntyneen mietteitä karjalaisuudesta. Koin otsikon omakseni ja aloin lukea tekstiä omaan elämäni vertaillen. Me sodan jälkeen syntyneet olemme saaneet kokea Suomen valtavan kehityksen vauraaksi hyvinvointivaltioksi, jonka nykyhetkeä varjostaa globaali pandemia.

Mutta ne tekstin ensimmäiset sanat: ”perinnetyö” ja ”perinneharrastukset”. Mitä ne ovat? Ainakaan en koe sellaisiksi tätä työtäni *Karjalan Heimo* -lehden päätoimittajana. Enemmänkin tämä lehti pyrkii seuraamaan aikaa ja vaikuttamaan sellaisiin asioihin kuten karjalan kielen aseman vahvistamiseen nyt ja tulevaisuudessa. Historiaan kuuluvia asioita lehdessä toki käsitellään, mutta niin tehdään missä tahansa muussakin lehdessä, koska nykynäkökulmasta voi aina avata uusia tulkin-toja menneeseen. Onko toimittu oikein ja mitä siitä seurasi? Tätä voi kysyä aina uudestaan ja uudestaan, koska erilaiset tapahtumat eivät koskaan ole yksiselitteisiä, vaikka niin ehkä luullaan.

Perinnetyönä voi pitää esimerkiksi vanhojen valokuvien ja tarinoiden kokoa-mista yhteen. Museoiden perustaminen on ehdottomasti perinnetyötä, mutta onko juhlien, seminaarien, näyttelyiden ja konserttien järjestäminen sitä? Voi olla tai sitten ei. Ne ovat myös virkistystoimintaa sosiaalisine kohtaamisineen. Samanhenkiset tai samoja asioita kokeneet ihmiset voivat saada voimia omaan elämäänsä kokoontuessaan yhteen. Pandemia-aika on osoittanut, mikä arvo kokoontumisilla, yhteisillä tapaamisilla ja toiminnalla on karjalaispiireissä. Onneksi etäyhteydet ovat korvanneet kohtaamisten puuttumista, mutta eivät ne ole koskaan ihan sama asia.

Viime vuosina monille karjalaisjuurisille ovat erittäin tärkeitä olleet matkat suvun entisille kotiseuduille Venäjälle. Tapasin tosin hiljattain itseäni nuoremman henkilön, joka ei ollut tullut kyselleeksi vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan mitään heidän karjalaisuudestaan. Mummonsa hän tiesi syntyneen Käkisalmissa. Siinä kaikki, mitä hän tiesi! Toiset taas ehtivät tottua 1990-luvulta lähtien säännölliseen matkailuun suvun entisille sijoille. Ehkä niillä matkoilla on vaalittu perinteitä, mutta myös koettu uutta.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Nyt ei voi muuta kuin odottaa paljon parempaa aikaa. Rokotteiden kehittäjät ja valmistajat ovat jakaneet myönteisiä viestejä. Ensi vuonna meillä on ehkä saatavilla rokote, joka mahdollistaa taas sellaista, mikä ei ole käynyt päinsä tänä vuonna. Liikaa ei kannata vielä tuudittautua positiivisiin unelmiin, sillä ilmassa on yhä paljon epävarmuutta. Kaikkeen entiseen ei ehkä ole paluuta lainkaan.

Karjalan Heimo kiittää kaikkia lukijoitaan kuluneesta vuodesta, joka onnistui huomattavasti paremmin kuin pahimpina hetkinä tuli pelättyä. Ensi vuodesta toivomme huomattavasti tätä parempaa ja onnellisempaa: että pysyisimme terveenä ja voisimme jälleen kokoontua yhteen suurin joukoin.

Maiju Johanssonin (o.s. Gavriloff) äiti toi käspaikan mukanaan kotoa Rukajärveltä 1920-luvun alussa. Äidin sarafaanit Maiju ja hänen sisarensa Niina lahjoittivat Suomen museoon. Esineet ovat harvinaisia muistoja sadan vuoden takaisesta elämästä Karjalassa.

Dosentti Seija Jalagin tutkii Vienan pakolaisten katoavaa karjalaisuutta Suomessa ja Ruotsissa.

”Mää oon suomalainen”

Pakolaisuus merkitsee tyypillisesti vuosien elämää ilman uuden kotimaan kansalaisuutta. Jotkut menettävät myös entisen kansalaisuutensa. Näin kävi itäkarjalaisille, jotka tulivat pakolaisina Suomeen 1920-luvulla.

Venäjänsä keisarikuntaa ei vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen enää ollut. Kansalaisuus voi määrittää sitä, kenet hyväksytään yhteisöön, päästetään rajan yli ja kenen oikeuksia valtio suojelee. Pohdin seuraavassa, mitä kotimaa ja kansallistunne tarkoittavat pakolaisille.

Artikkeli perustuu itäkarjalaisten kirjoitettuun muistoihin sekä haastatteluihin, joita tein Ruotsiin asettuneiden karjalaisen parissa vuonna 2016. Suomesta lähti vuosina 1944–48 satoja itäkarjalaisia salaa Ruotsiin, jossa he aloittivat elämänsä alusta pakolaisina siis jo toisen kerran. Ruotsiin pakeni myös noin 5 000 inkeriläistä sekä muita Neuvostoliiton kansalaisia ja baltteja. Useimmat saivat Ruotsin kansalaisuuden 10–15 vuoden kuluttua saapumisesta.

Pakolaisten muistoja kuvaa vahva työn eetos. Euroopan maiden pakolaispolitiikka 1900-luvun alkupuolella ja välittömästi toisen maailmansodan jälkeen perustui siihen, että jokainen kynnelle kykenevä elätti itsensä ja valtio avusti vain vakavasti sairaita, vanhoja, orpoja tai tilapäisen tuen tarvitsijoita.

Terve työruumis olikin pakolaiselle tärkeä, koska Suomessa ja Ruotsissa karjalaisista tulokkaista tuli palkkatyöläisiä. Ahkeruudella ja kunnollisuudella lunastettiin sosiaalinen kansalaisuus, tilaisuus rakentaa elämä uudessa kotimaassa. Suuria vaikeuksia oli erityisesti työttömyyden ja sairauksien koettelemilla, samoin yhden elättäjän perheillä. Muistoja sävyttääkin vaihtoehtojen puute, mentiin sinne missä työtä oli ja toimittiin vaikka lakkorikkureina, kuten eräs mies kuvasi vuosia Suomessa: ”ei auttanut pullikoida Karjalan pakolaisten vastaan missään asiassa.”

Ruotsissakin arki oli kovaa työtä – pakolaiset helpottivat siellä työvoimapolua. Eräs mies vertasi omaa ja nykykarjalais-

ten tilannetta: ”Eikä näillä meikäläisillä ollut silloin niitä vaatimuksia, mikkä nyt nää pakolaiset vaatii heti. Ei meillä ollut mitään vaatimuksia. Me oltiin iloisia, kun me saatiin työtä.”

Ruotsissa oli kuitenkin henkisesti väl-

jempää. Itäkarjalaisia ja inkeriläisiä pidettiin paikallisyhteisöissä suomalaisina, vaikka Ruotsin maahanmuuttorekistereihin jokainen merkittiin tarkasti kansallisu-

AILA-LIISA LAURILA

Dosentti Seija Jalagin tutkii heimopakolaisten muistoja, joita hän on tutkinut muun muassa SKS:n arkistossa ja käynyt selvittämässä myös eri puolilla Ruotsia.

den mukaan. ”Täällä ei koskaan kuullu sitä ryssän sanna, ko ryssiteltiin. Niinko meilleki monesti ko ne rupes riiteleen toiset lapset, niin ne sano ryssänkakaroksi. Siellä Kemissä.”

Ryssäksi haukkumisen muistot Suomesta toistuivat kipeinä monien perheiden kertomuksissa. Suomi oli tuottanut pettymyksen myös siksi, ettei olo tuntunut enää turvalliselta. Neuvostoliiton valvontakomission alaisuudessa valtasi pelko palautuksesta poliittisesti vieraaksi muuttuneeseen maahan. 55 000 inkeriläisen palautus lisäsi huolta, samoin YYA-sopimuksen solmiminen vuonna 1948.

Ruotsissa itäkarjalaiset samaistuivat suomalaisiin. Teollisuuspaikkakunnilla maahanmuuttajat seurustelivat toistensa kanssa suomeksi ja suhteet ruotsalaisiin jäivät ohuiksi. Viimeistään laaja siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin 1960-luvulta alkaen loi suomalaisyhteisön, johon aiemmin tulleet sulautuivat.

”Ainahan se on, kun tullaan vieraaseen maahan, että tuntu oudolta. Ja voi sanoa ihan suoraan, että minusta ei oo koskaan tullu ruotsalaista”, kuvasi eräs haastateltava. Moni kokee yhä itsensä ennen kaikkea suomalaiseksi. Suomessa on vierailtu lomilla ja sukuloimassa, ja vaikka kotimaa on Ruotsi, suomalaisuus on sydämen koti.

Karjalaisuus sen sijaan on haalistunut. Elämästä Venäjän Karjalassa on hyvin vähän jälkiä. Muutamat valokuvat, jokunen käspaikka tai sarafaani sekä perhetarinat muistuttavat äitien ja isien kulttuurista. Karjalan pakolaisten yhteisö oli kuitenkin hajallaan ympäri teollisuuspaikkakuntia ja metsätöyöseutuja.

Vuonna 1958 perustettu Ruotsinsuomalainen ortodoksinen seurakunta puolestaan auttoi säilyttämään henkistä perimää, joka kulki pakolaisten mukana Karjalasta Suomeen ja Ruotsiin. Tietoja ja muistoja koti-Karjalasta haudattiin ensimmäisen polven mukana.

SEIJA JALAGIN
seija.jalagin@oulu.fi

Artikkeli perustuu kirjoittajan pitämään esitelmään seminaarissa *On monta eri Karjalaa, jonka Karjalan Sivistyseura järjesti Helsingissä 10.10.2020*. Seija Jalagin johtaa Oulun yliopistossa tutkimushanketta ”Tunnustuksia: Pakolaisuuden hankalat tarinat ja muistamisen kulttuurit”.

Yhteinen karjalan kieli jäi haaveeksi Venäjällä

Karjalan Sivistyseuran Heimopäivän seminaarissa tarkasteltiin Karjalan historiaa Neuvosto-Venäjän aikana Itä-Karjalassa. Entinen Helsingin yliopiston Venäjän tutkimuksen professori **Timo Vihavainen** alusti suomalaisuuden ja karjalaisuuden suhteista, joiden määrittelyä ohjailivat kansallisuuspolitiikan kehityslinjat Neuvosto-Venäjällä.

Korenizatsija- eli juurruttamispolitiikan vaikutus kielipolitiikassa näkyi siinä, että suomen kieli tulkittiin kaikille karjalaisille yhteiseksi ja läheiseksi. Vuoden 1930 alussa alkoi suomalaisvastainen argumentaatio, erityisesti fenno-ugristi **Dmitri V. Bubrihin** (1890–1949) työn myötä.

Bubrih kirjoitti parissa kirjassaan, että suomi ja karjala eroavat toisistaan enemmän kuin venäjä ja ukraina. Kielten suhde oli hänen mukaansa suunnilleen sama kuin venäjän ja puolan. Hänen mielestään suomalaiset korostivat suomen ja karjalan läheisyyttä, koska ”Suomen taantumukselliset piirit halusivat valloittaa Karjalan himoten sen metsärikkauksia”.

Bubrih piti *Kalevalaa* puhtaasti suomalaisena eepoksena, joka oli vain säilynyt Karjalan raja-alueilla. Suomen kansakunta taas oli porvarillinen kansakunta ja sen kielellä oli porvarillinen luonne.

– Jos Karjalan kansaa lähennettiin Suo-

meen, niin sitä porvarillistettiin. Sitä olisi pitänyt lähentää Venäjään, jota se oli varsin lähellä, Vihavainen kertoi.

Suomen kieli oli ottanut käyttöön suomalaisempia käsitteitä samaan aikaan, kun koko maailmassa työväenluokka oli omaksunut Neuvostoliitossa kehitettyjä venäläisperäisiä proletarisia käsitteitä. Bubrihille annettiin ylivoimainen tehtävä. Hänen tuli tehdä yksi yhteinen karjalan kieli, koska suomea ei voinut käyttää. Piti luoda kieli, jota ymmärtäisivät varsinaiskarjalaa, livvinkarjalaa, lyydiä ja tverinkarjalaa puhuvat. Hän loikin sen muutamassa kuukaudessa.

– Se oli äärimmäisen vaikea tehtävä ja katastrofi. Bubrih vangittiin tuholaisena. Vuoden 1937 lopusta lähtien suomen kieli menetti kaikki oikeutensa koko Neuvostoliitossa. Kun Bubrih pantiin istumaan, häntä syytettiin suomalaistamisesta. Sen jälkeen alettiin varsin estottomasti venäläistää karjalan kieltä, professori selvitti.

Kaikkia karjalaisia yhdistämään tarkoitettua karjalan kielen luonut Bubrih joutui vankilaan, piti työtä virheenään ja pahoitteli sitä myöhemmin.

Talvisota toi käänteen kielipolitiikassa. Ennen sotaa **Molotov** vihjaisi, että neuvostohallitus saattaisi suostua yhdistämään karjalaiset niiden sukulaiskansaan, suomalaisiin. Yhdistäminen toteutettiin

AILA-LIISA LAURILA

Emeritusprofessori Timo Vihavainen ja historioitsija Pekka Vaara keskustelivat karjalaisten ja suomalaisten välisestä suhteesta ennen 1900-luvun puoliväliä. Molemmat kuuluivat Karjalan Sivistyseuran järjestämän Heimopäivän alustajiin.

2.12.1939. Suomalaisten puolesta sopimuksen allekirjoitti **Otto Ville Kuusi-nen**, Suomen Demokraattisen tasavallan päämies.

Propagandan mukaan Suomi sori-ti omaa karjalaisväestöään Laatokan Karjalassa ja pakotti heitä käyttämään suomen kieltä. Siksi mietittiin karjalan ottamista käyttöön Suomen kouluissa ja karjalan kielestä oli ajatus tehdä jopa yksi Suomen virallisista kielistä. Vastakohtana korostettiin, miten rajan itäpuolella karjalaisuutta tuettiin kaikin keinoin.

Karjalaisuutta ei professori Timo Vi-havaisen mukaan tuettu pitkään mis-sään. Rauhan jälkeen suomalainen nationalisti ei voinut valittaa, että Neu-vostoliitto otti maat, koska ne liitettiin ”Suomen Demokraattiseen tasavaltaan”. Karjalan kieli lopetettiin äkillisesti ja totaalisesti keväällä 1940.

Kun Itä-Karjalan karjalaiset osat lah-joitettiin Kuusisen hallitukselle, ryh-dyttiin puhumaan karjalais-suomala-laisuudesta ja karjalais-suomalaisesta kansasta.

Historoitsija, KSS:n varapuheenjohtaja **Pekka Vaara** kertoi heimosotaretkien ajasta ja Tarton rauhasta aina työkan-san kommuunin syntyyn. Heimoso-dan suomalaiset vapaaehtoiset olivat vapauttamassa karjalaisia sortajan val-lasta. Yllätys oli, kun karjalaiset eivät halunneetkaan tulla vapautetuiksi.

– Vastassa oli pääasiassa karjalaisia. Toinen suuri ryhmä olivat punaiset suomalaiset, joita oli Pohjois-Vienan Muur-mannin legioonassa jo vuonna 1918. Myös Aunuksen retkikuntaa vastassa oli osin pakko-otettuja aunukselaisia nuorukaisia. Puna-armeijassa taistelut vapaaehtoisten suomalaisten joukko oli ratkaisevassa asemassa, muistutti Pekka Vaara.

Autonomista Karjalaa valmistelut **Edvard Gylling** mietti aateveljien hyödyntämistä osana skandinaavista neuvostovaltaa. Alusta asti oli ristiriitaa Aunuksen ja Petroskoin venäläismie-listen neuvostojen sekä Gyllingin suomalaish-karjalaisen linjan välillä.

– Tarton rauhanneuvottelujen ratkaisu vaiheessa vuonna 1920 kommuuni oli toiminnassa ja Itä-Karjala puna-armeijan miehittäjä. Kun vaadittiin itsehallintoa karjalaisille, sanottiin Venäjän puolelta, että se on jo, kaikki on valmista.

LEA TAJAKKA

Anneli Sarhimaata tutkii vienalaisia Suomessa

AILA-LIISA LAURILA

Mainzin yliopiston pohjoismaisten ja baltialaisten kielten professori **Anneli Sarhimaata** tekee selvitystä vienalaisten ja vienalaisjuuristen henkilöiden asettumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Sarhimaata kertoi projektistaan Karjalan Sivistysseuran Heimopäivän seminaarissa *On monta eri Karjalaa*.

Sarhimaata on tehnyt kolme haastattelujen keräysmatkaa eri puolilla Suomea asuvien vienalaisten luo. Ne tehtiin ennen korona-aikaa viime vuoden kesällä ja syksyllä sekä tämän vuoden alussa. Hän haastatteli kaikkiaan 31 ihmistä kymmenessä perheessä. Iältään haastateltavat olivat kolmen sukupolven edustajia 15-vuotiaista yli 90-vuotiaisiin.

Sarhimaata kertoo hieman yllättyneenä, että vain ani harva haastatelluista otti puheeksi oman vienalaisuutensa, kun he haastattelun aluksi saivat kertoa vapaasti oman elämänsä kulusta.

– En halunnut antaa valmiita sanoja tai käsitteitä. Pyysin kertomaan, miten elämä on kuljettanut sinua syntymästä tutkijan tapaamiseen asti. Minua kiinnosti, kytkevätkö haastateltavat oman vienalaisuutensa automaattisesti tarinaansa ja jos kytkevät, miten he sen tekevät. Huomattavan harva teki niin. Suurin osa ei edes maininnut asiaa, Sarhimaata kertoi.

– On kuitenkin tutkimuksen tässä vaiheessa mahdotonta sanoa, mistä mainitsematta jättäminen johtuu. Vienalaisuus voi myös olla niin itsestään selvä osa joidenkin identiteettiä, ettei sitä sen vuoksi tule maininneeksi.

Taustatietolomakkeessa tutkija tiedusteli myös, mitä kieltä haastateltavat ovat puhuneet kotona, koulussa, työpaikalla jne. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää vienalaisuuden roolia haastateltavien elämässä eli mitä tutkittaville tarkoittaa vienalaisuus ja vienalaisena oleminen Suomessa. Sarhimaan mukaan tästä näkökulmasta on tehty tutkimuksia kovin vähän ja siksi tästä keskusteltiin haastatteluissa pitkään ja eri näkökulmista.

Sarhimaan mukaan hänen vienalaisiin nyky-Suomessa kohdistuva haastattelututkimuksensa täyttää selvän aukon. Kielitieteen, kansatieteen ja historian näkökulmasta tutkimuksia on tehty **Lönnrotin** ajoista lähtien. Esimerkiksi **Pertti Virta-**

Professori Anneli Sarhimaata osallistui On monta eri Karjalaa -seminariin etäyhteyden kautta Saksasta. Puhetta tilaisuudessa johti Heikki Talvitie.

ranta kiersi Vienan Karjalan kylissä rajan molemmin puolin ja julkaisi muun muassa vuonna 1972 Suomen puolen kyliä käsittelevän teoksen *Polku sammui*.

Pekka Nevalainen on julkaissut teokset *Karjalan kansaa valistamassa* vuonna 2006 ja *Kulkukauppiasta kauppaneuvoksiin* vuonna 2016, jotka käsittelevät kouluoloja ja vienalaisten liiketoimia.

Heimosodista ovat kirjoittaneet muun muassa **Pekka Vaara** ja **Jussi Niinistö**. Melko tuoreita yliopistotutkimuksia ovat tehneet **Katja Hyry**, **Laura Kyyrönen** ja **Seija Jalagin**. Anneli Sarhimaata pitää omaa sosiolingvististä tutkimustyötään juuri nyt ajankohtaisena.

– On vielä niin paljon niitä, jotka tietävät ja muistavat ja ovat itse kokeneet toisen maailmansodan pakolaisuuden. Toiseksi vienalaiset ovat olleet näkymättömämpiä kuin muut karjalankieliset. Heidät unohdetaan usein, kun puhutaan karjalankielisistä Suomessa.

Sarhimaata uskoo, että tutkimus voi osallistaa auttaa ymmärtämään myös nykyisen maahan saapuvien sopeutumista. Parhailaan on menossa aineiston prosessointivaihe ja tutkija kertoo itse lisää tutkimustuloksistaan myöhemmin.

AILA-LIISA LAURILA

Karjalaista energiaa: **Loimolan Voima**

Jos karjalaishenkisen musiikin ympärille olisi rakennettu vuosittainen palkintogaala, olisi nyt päivänselvää, mikä valittaisiin vuoden tulokkaaksi. Tittelin ansaitsee itseoikeutetusti Saatsin veljesten duo Loimolan Voima.

Helsingin Heimopäivän tee- ja tarinaillalla lokakuussa paikalla olleet näkivät omin silmin, millainen Loimolan Voima on. Toivon mukaan kuulijoiden korviin jäi myös soimaan yhtyeen esittämä karjalankielinen musiikki. Ellei ollut mahdollista olla illanvietossa mukana, voi kappaleita kuunnella albumilta Ruttomužikan kynäl, jon-

Velikaksikko Mika (vas.) ja Niko Saatsi eli Loimolan Voima haluaa musiikkinsa avulla osallistua työhön karjalan kielen pitämiseksi elävänä Suomessa. Saatsien omassa elämässä karjalainen kulttuuri on aina ollut vahvasti läsnä lähes kaikessa, mitä he ovat tehneet.

kin pienempiä, yksityistilaisuusluontoisia esiintymisiä. Aluksi musisoin lähinnä yksin, mutta Niko teki sanoituksia ja oli kiinnostunut kaikesta. Sovimme jo silloin, että Loimolan Voima on kahden kopla, mie teen sävelet ja Niko tekee sanat, Mika Saatsi selvittää.

– Olin innoissani eräästä ihanasti menneestä soolokeikastani ja soitin puhelun Nikolle, joka kysyi, että miten *meidän* keikka meni. Huomasin, että poltetta ja paloa esiintymiseen alkoi tulla Nikollekin, hän jatkaa.

– Ajatus Loimolan Voimasta kylvettiin talvella 2018. Niihin aikoihin Mikalta tuli se ensimmäinen viesti, että teepäs tähän kappaleeseen karjalankielinen teksti. Minä olin ihan, että mitä ihmettä, mutta kuuntelin hetken Mikan sävellystä. Siihen sitten sanat vain putkahtivat yhtäkkiä jostain, Niko kertoo.

– Taisit vähän säikähtää itsekin, kun ne tulivat niin helposti, nopeasti ja kivasti, Mika tuumaa.

Sanoittaja-Niko kertoo pystyvänsä tuotamaan arjen puheen karjalaksi helposti, mutta kun alkaa tehdä sanoituksia, pitää osata kieliopit kunnolla ja tehdä kaikki oikein. Joitakin sanoja tulee välillä tarkistettua sanakirjasta.

Jo teineinä Saatsin pojat harrastivat musiikkia, soittivat Lieksan nuorisopuhallinorkesterissa ja kävivät musiikkiopistoa. Ensimmäiset bändit perustettiin 13-vuotiaana. Mika laskee tehneensä musiikkia kaikkiaan parikymmentä vuotta. Hän on aina kuulunut useisiin yhtyeisiin ja erilaisiin kokoonpanoihin. Niin on tälläkin hetkellä.

Niko luokittelee itsensä musiikin suurkuluttajaksi, joka on aiemmin esiintynyt lähinnä perhejuhliissa. Veljeksiä on muuten muitakin. Teatteriohjaajana työskentelevä **Riko Saatsi** on sopivasti musiikkiin kallellaan. Hän soittaa hanuria *Ruttomužikan kyyväl*-albumilla. Viime vuosina Riko on vierailut muun muassa KOM-teatterissa ja Lappeenrannan kaupunginteatterissa. Ensi kevääksi on suunnitteilla visiitti Tampereen

ka tuottamista Karjalan Sivistysseura on tukenut.

Loimolan Voima ehti kuin ehtikin kuluneen vuoden aikana viedä läpi useita keikkoja Itä- ja Etelä-Suomessa. Niitä olisi toki ollut paljon enemmän, jollei eräs virus olisi pilannut kaikkien muusikoiden elämää. Toistakymmentä keikkaa pääsi kaksikko sentään tekemään. Vain osa peruuntui ja loput siirtyivät myöhemmäksi.

Saatsin veljet vaikuttavat täysverisiltä ammattimuusikoita, mutta eivät ole pelkästään sitä. Heillä on työpaikka ja toimeentulo muualla. **Niko Saatsi** on sovel-lusasantuntijana Maanmittauslaitoksella Jyväskylässä ja **Mika Saatsi** Tuusulan Kellosken sairaalakoulun rehtori. Mika otti omasta opettajantyöstään opintovapaata

ja päätti seurata sydämensä ääntä keskittymällä ainakin yhden lukuvuoden ajan musiikkiin.

Keitä nämä Saatsit siis ovat? Tätä on lupa kysyä, sillä Loimolan Voima alkoi hahmot-tua vasta pari vuotta sitten. Kaksikon muodostavat Lieksassa kasvaneet suistamo-laisjuurisen isän pojat Niko ja Mika Saatsi. Niko kirjoittaa tekstit ja Mika säveltää. Molemmat soittavat ja laulavat. Kumpi on kumpi, joutuu vieras hieman arvailemaan, mutta auttaa, kun muistaa, että Niko on se tummempi partaheppu.

– Ensimmäisestä julkisesta esiintymisestä ei ole aikaa kuin reilu puolitoista vuotta. Se tapahtui toukokuun yhdestoista päivä vuonna 2019. Sitä ennen oli tosin joita-

Mika Saatsi säveltää Loimolan Voiman kappaleet. Hän tekee työtään mieluusti ukulele sylissä. Keikoilla se on vain yksi hänen soittimistaan.

Niko Saatsi sanoo, että karjalankieliset sanoitukset syntyvät usein hyvin helposti. Karjalan kieli sopii hänestä lauluihin paremmin kuin suomi.

Telakkateatteriin. Hän opettaa ohjaamista Taideyliopiston teatterikorkeakoulussa.

Saatsin veljekset ovat toisen polven evakkoja, tosin heidän isänsäkin jo syntyi läntisessä Suomessa. Hän pullahti maailmaan evakkotiellä Lapualla vuonna 1944. Karjalaisuus säilyi perheessä tuntuvasti paremmin kuin monissa muissa. Karjalaa puhuttiin kotona ja kunnioitettiin tapoja, perinteitä ja ennen kaikkea ortodoksisista uskoa.

Varmana osoituksena oman kulttuurin syvästä arvostamisesta voi mainita, että sekä Niko että Mika laulavat asuinpaikkakuntiansa ortodoksisissa kirkkokuoroissa. Niko ja Mika ovat 1970-luvun alkupuolella syntyneitä. Esikoislevy henkii heidän mielestään sitä aikaa, jossa he varttuivat. Lauluihin on tallentunut aidosti koettua karjalaista elämää.

– Monen kappaleen sanoituksissa on leikkauspintaa joko omaan sukuun tai vaimon sukuun, joka on Suojärveltä lähtöisin. Sota ei vielä ollut hirmukaukana oman syntymämme aikaan. Tietyn kaksoiselämän aisti jo lapsena. Oli tietty porukka, joka pukeutui fereseihin, joiden kanssa käytiin ortodoksikirkossa ja jotka tekivät ristinmerkkejä. Sitten oli toisilla vähän erilaiset tavat, ei tehty ristinmerkkiä ja oltiin eri porukkaa, Niko kuvailee.

– Esimerkiksi virpomavitsat tehtiin meidän kouluaikanamme uskontotunnilla. Oma olemassaoloaan sai siihen aikaan

perustella ja selittää, miksi virpomavitsoja tehdään. Jälkeenpäin olen huomannut, että oli tietty suru siitä, että omien vanhempien sukupolvi on joutunut piilottamaan oman itsensä.

Mika-veli jatkaa teemaa, pohdintaa evakkoudesta ja pakolaisuudesta sekä niihin liittyvistä kokemuksista ja tunteista.

– Ajattelen vahvasti, että meidän jokaisen on helpompi elää, kun me tiedämme, keitä me olemme ja mitä kautta meistä on tullut me. On jotenkin pöyristyttävää huomata se, miten vähän evakkojen tarinoista historiikirjoissa puhutaan. Kun vuonna 2015 tuli Suomeen pakolaisaalto, alettiin puhua loistotarinaan, kuinka noin 400 000 evakkoa tuli ja hirmuhyvin meni kaikilla. Ei mennyt hyvin! Varsinkaan niillä ei mennyt hyvin, joilla uskonto, kieli ja kulttuuri olivat erilaiset.

Saatsien lapsuusperheessä isän äidinkieli oli hassuttelukieli, parempi tietoisuus sen erityislaadusta ajoittuu vain muutaman vuoden taakse. Nikolla se liittyy suojärveläisjuurisen vaimon tapaamiseen. Vaimon isä on ollut Suojärven Pitäjäseuran aktiiveja, ja siinä perheessä luettiin lapsille jo 1900-luvun puolella karjalankielistä satukirjaa. Niko joutui aluksi vain toivomaan, että osaisipa lukea sitä. Jyväskylässä hän löysi **Irma Aleksejevan** kielikurssit. Kun on kova motivaatio, oppii nopeasti. Niin kävi Nikolle.

Pohjois-Karjalassa Saatsit kertovat nähneensä kahtalaisuutta. Koko Suomen tasolla ajatellen karjalaisuus toki elää parhaiten

Pohjois-Karjalassa. Evakoita kohtaan ei oltu niin ymmärtämättömiä kuin jossa-kin muualla. Koulujen opettajatkään eivät kohdelleet väärällä tavalla puhuvia yhtä julmasti kuin monin paikoin lännempänä.

Saatsit kokevat, että karjalaisuus on säilynyt hyvin nimenomaan ortodoksisen kirkon suojissa. Omissa piireissään ortodoksit noudattavat kirkkovuoteen kuuluvia tapoja ja perinteitä. Selvää kuitenkin on, että kirkko ei ole mikään Karjala-kerho. Kirkkokuntaan kuuluvilla on monenlaisia taustoja.

Joulun ja pääsiäisen eron Saatsit näkevät päivänselvänä. Pääsiäinen on ilman muuta paljon suurempi juhla kuin joulun. Mika sanoo pitävänsä joulustakin tosi paljon, mutta hänen sydäntään särki viime keväänä pahoin, kun ei ollut mahdollista päästä kirkkoon pääsiäisyön palvelukseen.

– Edelleen tuntuu kamalan oudolta, kun joutuu ilmoittautumaan mukaan, kun haluaa päästä kirkkoon. Se tuntuu oudolta tässä ajassa, Mika tunnustaa.

Veljekset joutuvat pohtimaan pitkään kysymystä, mitä aiempien sukupolvien olisi pitänyt tehdä toisin. Niko uskoo, että osasyy siihen, ettei karjalaisevakkojen lapsille opetettu karjalan kieltä, on siinä, että kaikkien piti kilvan todistaa omaa suomalaisuuttaan, että ei olla ryssiä.

– On surullista, kun ajattelee nykyajan pieniä lapsia. Heille ei edelleenkään opeteta karjalaa, vaikka se olisi suvun perinteinen kieli. Karjalan kielen päivä on ker-

Niko (vas.) ja Mika Saatsi esiintyivät Sivistysseuran Tee- ja tarinaillassa Helsingissä 10. lokakuuta. Korona ei vienyt kaksikolta aivan kaikkia keikkoja. Loimolan Voiman ensimmäinen albumi ilmestyi aiemmin tänä vuonna.

ran vuodessa, mutta silloin ei Suomessa edes liputeta.

Mikan korviin on kantautunut monia, hieman ikäviltä tuntuja totuuksia.

– Loimolan Voiman esiintymistenkin kautta on kuullut paljon kerrottavan, että vanhempi sukupolvi kokoontui peräkamarihin, painoi oven kiinni ja pagizi keskenään karjalaa. Ei uskallettu eikä haluttu siirtää kieltä lapsille. Sama näkyi lasten kastamisissa luterilaisiksi. Kielihän on melkein kokonaan päässyt kuolemaan, mutta ortodoksisuus ei sentään ole ihan kokonaan hävinnyt, hän sanoo.

Mika kertoo, että eräs sukulainen sai työpaikan opettajana vain sillä ehdolla, että suostui kääntymään luterilaiseksi. Hän pitää ymmärrettävänä, ettei tälle henkilölle tullut sitten heti mieleen ryhtyä opettamaan lapsille karjalaa. Arvatenkin voimat hupenivat kamppailuun omasta identiteetistä. Nikon mielestä on epäreilua syyttää edellisiä sukupolvia. Hänen mielestään vika piilee ylempällä tasolla.

– On vaikea syyttää edellistä sukupolvea, että miksi ette tehneet mitään. Se on ennemminkin ympäröivä yhteiskunta, jota pitää osoittaa sormella. Meillekin sanottiin, että mummo puhuu karjalan murretta, ei puhuttu mistään kielestä mitään. Se oli murre, joka oli hävettävää, maalaista ja ryssää. Kun tämän asian tajuaa, niin voi helposti ymmärtää sen ajan ihmisiä, hän sovittelee.

Mika heittää viestikapulan menneiltä polvilta nykyisille ja tuleville.

– Jos jonkun pitää tehdä jotain, niin se on meidän sukupolvemme tehtävä. Karjalan kielen tunnetuksi tekeminen onkin yksi tärkeä idea ja Loimolan Voiman misio. Jos kulttuuri ei saa uusia sytykkeitä, niin kuolema on varma tie.

Nikon ja Mikan mielestä on äärimmäisen tärkeää, että karjalaa puhutaan ja kehitetään Venäjän Karjalassa. Heidän omasta näkökulmastaan on tietenkin surullista, että Suistamolla tai Loimolan kylässä ei karjalaa nykypäivänä kuule. Paikat ovat entisten ukrainalaisten ja valkovenäläisten asuttamia.

Käynnit suvun entisillä sijoilla ovat herättäneet ristiriitaisia tunteita. Veljesten mielestä Karjala voisi olla täysin toisenlainen paikka. Karjalan kielen tilanne voisi olla paljon parempi ja perinteinen rakennuskulttuuri kauniisti näkyvillä, jos... Niko toivoo, että olosuhteet olisivat nykyisin edes sellaiset, että sinne voisi mennä turvallisesti ja iloisin mielin käymään. Tärkeää olisi myös, että vanhoja hautausmaita kunnioitettaisiin ja pidettäisiin kunnossa.

– Olisi huimaa, jos voisi tulevaisuudessa omistaa kesämökin Suistamolla. Kaukaiselta se tosin tuntuu. *Kalevala* on onneksi saatu sieltä laulumailta Suomeen. Hienoa olisi, kun Loimolan Voima pääsisi edes esiintymään ja soittamaan jonnekin aitojen pagizijoiden luo!

Palataan vielä musiikkiin, sanoihin ja sävellyksiin. Niko valottaa ensin sanoitusten syntyä.

– Kappaleet saavat alkunsa jostakin tietystä ajatuksesta tai tarinasta. Lähtökohta voi olla Mikan sävellyksessä tai vaikkapa vain yksi rivi jostakin kirjasta. Joskus herään keskellä yötä saatuaani jonkin ajatuksen päähäni ja kirjoitan sen heti puhelimeen.

– Rivi voi odotella puhelimesta kuu-kaudenkin ja päätyä sitten viimein yhteen jonkin toisen ajatuksen kanssa. Minusta karjala on rytmisenä laulun kielenä paljon helpompi työstettävä kuin suomi.

Mikan mielestä karjalaisuus tulee hänen sävellyksiinsä etupäässä kielisoitinten kautta. Hän käyttää sävellystyössään lähinnä domraa ja ukuleleä. Hän ei tee tietoisesti karjalaista musiikkia vaan hyviä kappaleita Loimolan Voimalle. Mika kertoo kuuntelevansa musiikkia laveasti klassisesta punkiin ja metallista poppiin. Hän tavoittelee yksinkertaisesti aina niin hyvää biisiä kuin mahdollista. Seuraava albumilinenkin taitaa jo olla koossa.

Loimolan Voimaa luonnehdittiin hiljattain erään keikan yhteydessä itäkarjalaista musiikkia tekeväksi yhtyeeksi. Määritelmä hieman oudokuttaa Mikaa ja Nikoa, mutta he uskovat, että ajatuksessa voi olla perää. Ainakin he aikovat pitää huolen siitä, että karjalan kieli soi jatkossakin kauniisti.

Esikoisalbumin nimi *Ruttomužikan kyy-näl* tarkoittaa suomeksi kiivaan miehen kyynelehtimistä. Sanoittaja-Nikon mukaan tarinaan on yhdistetty usean omaan sukuun kuuluvan henkilön kokemaa. Nimikappaleen koskettava tarina kertoo sodasta, evakoon joutumisesta, uuden rakentamisesta ja loputtomasta ikävästä entiseen kotiin.

– Todelliset tapahtumat ovat taustalla, mutta ei yksi-yhteen-totta. Toki kysymys on taiteesta ja mielikuvituksesta viime kädessä. Mukana on tiettyjä kiintopisteitä, jotka isä tai hänen veljensä tai siskonsa tai muut rajakarjalaiset ovat kokeneet, Niko valaisee.

Veljekset uskovat, että karjalaisuudesta riittää ammennettavaa vielä monille albumeille. Mika muistuttaa, ettei kaikki sannottava ole pelkkää menneiden muistelmista. Silti tuntuu helpottavalta tietää oma taustansa.

Keikoilla kaksikko on nähnyt melkoisia tunnereaktioita, kun yleisön joukossa on ollut sellaisia, jotka kuulevat ensimmäisen kerran puhuttavan ääneen evakoiden kovista kokemuksista. Musiikin tiimoilta on kehkeytnyt syvällisiä kohtaamisia, koska niin monilla suomalaisilla on karjalainen sukutausta. Valitettavasti joidenkin tiedot juuristaan ovat jääneet kovin pinnallisiksi.

Nerot ollah kai keral

Projektan piätarkoituksennu oli löydiä eri arhiivois tieduo karjalazis da ven'alazis runon- da suarnansanelijois.

Kielen, literatuurin da histourien instituutan tutkijoil oli suuri projektu ”Rahvahanrunohuon tiedäjät: elektronnoi tiedosankniigu” (*suomekse tiedokanda*) 2017–2018 vuozien aigua. Den'guabuu sih näh saimmo Ven'an fundamentalizen tutkimusfondaspäi. 2019 vuvven aigua kohendimmo kielioppillizii hairahtuksii da ečimmö ližiä tieduo kniigois da arhiivois. Den'guabuu täh ruadoh saimmo Karjalan Sivistysseuras, kiitämmö kaikkii avus.

Projektan piätarkoituksennu oli löydiä eri arhiivois tieduo karjalazis da ven'alazis runon- da suarnansanelijois, kuduat elettiin mennyön vuozisuan 30–50 vuozil. Kaikkiedah täl aigua valmistetus luvettelos on läs 190 hengie. Suurin vuitti on Anuksen, Vienan da Keski-Karjalan karjalazii, sen ližäkse on kymmenäine vepsälästy da 65 ven'alastu. Jogahizele erikseh on luajittu oma sivu, sih on pandu materoualua heijän elaijas, kuvii da repertuaruluvettelo.

Löytyt eloskerrot ollah eriluaduzet, erähis ristikanzois on pandu mustoh vaiku 2–3 virkehty, toizis on kirjutettu 2–3 sivuu. Naizet enimitytten musteltih omua lapsusaigua da perehen elostu, miehet mielihyväl kerrottih sih näh, konzu hyö oldih armies libo voinal, toizin sanuo, kui eletti loiton omas muas.

Puaksuh tundietyt pajattajat da suarnansanelijat kiitettih Nevvostovaldua heijän elaijan muutoksis. Hyö ylbienny saneltih, gu heijän tiijot da maltot suadih korgien arvosanan da heil puutui kävvä suurih linnoih omua neruo ozuttamas.

Mustoh on pandu tieduo köyhis kolhouzoin ruadajis, bohatembii elajii da kudualoin perehis kedätahto otettih kiini da työttin luagerih rahvahanrunohuon keräjät jätettih bokkah. Vikse varattih kirjuttua heis libo hyö suadih omis herrois moizen käskyn.

Elävinny ezimerkilöinny Internet-sivuloil ollah skaniiruitut arhiivudokumentat: eloskerrot, bumuaigale 1930-luvul kirjutetut runopajot da suarnat. Voibi kuultagi rahvahanrunohuon maltajien iändy, ku niidy löydynöy Instituutan iäniarhiivan fondois.

Fodor Larionov on šyntyn Uhtuan piirin Suapan Šallin kylässä 1910.

Tuttavuo täh mieläkiinnittäjääh ainehistoh voibi Kielen, literatuurin da histourien saitall, elektronnoi sanakniigu löydyy adresil <http://illh.ru/KC2/>. Tarvittavua tieduo voibi eččie alovehen da nimen avul. Täs löydyy kaikenmostu materjuaalua nerokkahis sugulazis, oman kylän eläjis libo muite oman čupun karjalazis, ennevahnalizes elaijas da tazavallan histouries. Myö mielihyväl vuotammo saitall käyttäjii da myös ližiä tieduo teijän sugulazis libo tuttavis (kuvii, omahizien mustelmii).

Meijän iellehgi rubiemmo jatkamah täädä ruaduo. Ezimerkikse, olis hyvä panna Internettah ainehistuo 1800-luvun lopul da 1900-luvun allus eläjis karjalazis runonpajattajis da tiedäjis. On olemas suomenkieline **A. R. Niemen** kniigu *Vienan läänin runonlaulajat ja tietäjät*, kudai piäzi ilmoih vuvvennu 1921.

Tiä löydyy ylen mieläkiinnittäjiä ainehistuo ei vaiku pajattajis, ga ennevahnalizes tavois da perindölöisgi. Olis hyvä kiändiä kniigu ven'akse gu sidä vois lugie suurembi joukko rahvastu. Meijän mieles tämä olis tärkei ruado Karjalan kul'tuurah niškoi.

Ezimerkinny myö annammo lugietta-vakse kahten runonpajattajan eloskerrostu.

Dorofejev Andrei Fodorovič

Minä rodiimmos Vieljärven rajonas, Vieljärven Pogostal 1885 vuvvel maloimuššoin seređn'akoin perehes. Školan kävyin nelli vuottu. Konzu minul oli yheksä vuotta, zavodin soittuo kandlehel. Jalles škuluo ruavoin krestjanskoloi ruadoloi. Konzu minul tuli 13 vuottu, kuoli tuottoi, minä jäin ižändäkse kodih.

Pereh sil aigua oli kolmes henges: muamo, sizär da minä. Konzu minul täydyi kaksikymmen vuottu, kuoli muomo i sizär brušnoi tiifan periä. A sit minä pyhäkeskes sidä vuottu nain, otin mučoiakse neidizen krestjanskois perehes, Kinnermän kyläs. Terväh rodih poigu. Vuvven kaheksan kuun peräs otettih soldatakse. Sluužin kolme vuottu Piiteris leibgvardies Izmailovskoin polkas. Sluužijes t'orkattih bokat, äijäl pidi varata načalstvua.

Jälles sidä tulin kodih i ruavoin krestjanskoloi ruadolois. Poigu minul oli kuolluh, no poskolko mučoi jäi kohtuine, ga oli hengis tytär. Kahten vuvven peräs otettih järilleh Piiterih, kus sluužin kuun. Sid opai ruavoin koi kaks vuottu, sen jälles minuu otettih Germanskoil voinal, kus olin kolme vuottu. Sid tulin kodih.

Graždanskoin voinan aigah minä kaks kuudu olin rotnoinnu komandirannu i opastuin vseobšoi obučieniel budušoi krasnogvardeitsoi. Graždanskoil voinal en učastvuinnuh sentäh ku olin rybakannu i tervehys oli paha. Jälles sidä täh aigassah ruavoin kolhozas. Hengis minul on nelli lastu: kaks poigua i kaks tytärdy. Poijat ruatah mieras, a tyttäret ollah miehel. Maltan soitandua kandlehel erähii pajoloi, častuško, suarnoi, anekdottoi i muga ielleh.

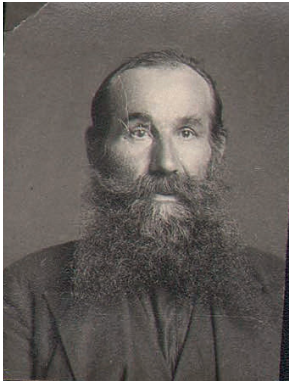
30.05.1939

Kirjutti Samsonov

Tiedelline arhivu, fondu 1, luvvelto 2, kolleksii 155, kogoelmu 1, listat 47-51

Larionov Fodor Leontjevič

Larionov Huoti Levoškan poigu. Šyntyn olen Kalevalan piirissä (entini Uhtuan piiri)

Andrei Dorofejev rodivui Vieljärven rajonas Vieljärven Pogostal 1885.

**Tuttavuo täh mielädykiin-
nittäjäh ainehistoh voibi
Kielen, literatuurun da his-
tourien saitai, elektronnoi
sanakniigu löydyy adresil
<http://illh.ru/KC2/>.**

Сказители Карелии:
Электронная энциклопедия
Проект № 16-04-12008 "Сказители Карелии: электронная энциклопедия" выполнен при поддержке Российского фонда фундаментальных исследований

Поиск по имени Вся Карелия Искать!

А

Аксентьева Анна Георгиевна	Амосова Ольга Марковна	Ананина Аксинья Ивановна	Андрянов Кузьма Дмитриевич
Анисимова Парасковья Ивановна	Антипина Агафья Ивановна	Антошков Михаил Николаевич	Артамонова Парасковья Митрофа...
Архипова Мария Кондратьевна	Архипова Мария Федоровна	Архипова Фекла Алексеевна	Афанасьев Иван Михайлович

Б

Басалаева Ирина Ефимовна	Богданов Алексей Кузьмич	Богданов Тихон Егорович	Богданова Агафья Евдокимовна
Богданова Анастасия Сидоровна	Богданова Анна Прохоровна	Богданова Роза Васильевна	Богданова-Зиновьева Настасья Ст...
Борисова Федосья Ивановна	Бородкина Василиса Юрьевна	Бриткина Мария Андреевна	Бузаев Иван Акимович
Бужиева Парасковья Ивановна	Булдуева Аксинья Петровна		

В

Варламова Евдокия Естафьевна	Васильева Екатерина Алексеевна	Васькина Наталья Яковлевна	Васьковская Аксинья Михайловна
Виглиев А.А.	Вилканен Александра Карповна	Власков Михаил Георгиевич	Воробьев Иван Михайлович
Воробьева Аксенья Ивановна	Воробьева Евдокия Ивановна	Востриков Павел Иванович	

Г

Гаврилова Екатерина Григорьевна	Галактионова Евдокия Николаевна	Гершиева Мария Михайловна	Гордеев Василий Архипович
Горшков Петр Григорьевич	Гречнева Наталья Герасимовна		

Д

Дерягин Михаил Владимирович	Диев Антон Петрович	Дмитриев Осип Иванович	Дмитриева Анна Ивановна
-----------------------------	---------------------	------------------------	-------------------------

Šuapaš selsovetašša Šuapan Šallin kyläššä. Šynnyin 1910. Meitä oli perehtä 10 henkie. Nelli poikua, nelli tyttyö. Tuatto da muamo.

Miän talo oli keskivarakaš. Miula oli kaheksän vuotta, kun läksin käymäh venäläistä kouluo. Kävin kakši nedälii. 1921 vuoteh ašti olin koulutta. 1921 vuotena tuatto miun vei Šuomeh, a muu pereh jäi kodih kaheksän hengie. Šiitä mie läksin kouluh Šuomešša. Kävin kakši nedälii keittokouluo. Šiitä mie läksin kanšankouluh. Mie kävin šiuh kanšakouluh 2 luokkua. Heitin käymäh poikeš Olikšilla kahtakymmeneh nelläh diädöin luona.

Hän rubei poikeš šuorimah Karjalah. Mie šanoin diädöiläni, että ota šie milmah Karjalah. No šiitä hän miun otti. 1924 vuotena tulima Karjalah. Tulima kevyällä muamon luokše Šuamaššelleh. Diädöini ei elän miän kera yheššä. Olin muamoni luona kešäkuun ašti. Miän talošta on toih puoli kilometrie bohatta, hän luadi uutta kodii.

Mie šanoin muamollani, että työnnä šie milmani hot' minne ruatoh. Muamo šanou, kunne šie mänet? Mie läksin, lähen šen bohatan luokše. Mie kyšyn, eikö ole mitä šiula ruatuo? Hän šanou: "En tiijä mitä nyt anduo." Duumaičči kuiteski 2 čuasuo, šiitä šanou, voin mie sinuo otuo. Miula oli nellätosta vuotta. Mie panen šinuu lastu dorožimah. Mie rubein ruatamah. Ruavoin mie šinä piänä čuassu kymmenessäh iltah.

Tulin kodih illalla, šanoin muamollani: "Otti ruatoh bohatta." Toisena piänä

läksin huomenekšella čuassu viisi aikah. Niin minä ruavoin nedälin. Menen jo häneldä den'gua kyšymäh. Hän otti čotat, kyšyy, mintä päiväyökä šie ruavoit. Šanoin: "Šeiččemen." Ei kyšyn minulta, äijänkö pitäy. Otti da laški čottah kakši da puoli rubl'uo laški nedälištä.

Mänen kodih. Šanon muamollani: "Šain kakši i puoli rubl'uo. En mie enämbyä lähe hänel ruadamah." Muamo kyšyy: "Kunneka šie lähet?" Mie šanon: "Mie lähen nyt spluavah."

Mie läksin da olin šen koko kešän šielä. Miula pantih spluavašša kolmaš kategoria. Mie šain päiväššä kolme rubl'uo.

Tulin spluavašta kodih. Šen šykyšyn olin koissa. Da lähtin talvehel hirren vetoh yhelä krestjaninalla. Mie rubein šiitä ajamah, a iče izändä rubei leikkuamah. Olin šielä puolen talvie. Tulin kodih. Tuatto oli tulun talvella 1925 vuoteh kodih. "Missä šie olet ollun?" kyšyy tuatto. Mie šanoin: "Mie olin hirren vevošša dai vielä lähen." Tuatto šanou: "Ole šie nyt koissa, mie lähen."

Läksi, a mie palkkuo en kyšyn krestjaninalta, min hiän makšau. Tuatto ruato keviän šuate hirren vevošša. Tuli kodih, šiitä lähtöy izännän luo. Izändä rupei palkkuo makšamah. Miula hän makšo 100 rubl'uo puolelda talvelda. Tuatollani makšo 170 rubl'uo. Tuossu kešäksi uittoh. Šiitä šuate mie ruavoin joga talvie mečäššä, a kešät uitošša 1932 vuoteh šuate.

Miuldani muamo kuoli 1931 vuodena. Šiitä mie läksin prizivah kuukauveksi.

Kuukauven olin, tulin kodih. Tuatto otti toizen naizen. Mie olin šiinä kešäh šuate. Mie otin naizen. Tuatollani šanoin, että mie eruon šinušta. Hän šanou, mindäh. Šendäh, että en haluo mie elyä šiun keralla. Aloin elyö yksinäni.

Elin kodvazen, tuatollani annoin pakkoityötä. Šiitä tuatto oli pakkotyöššä puolen vuotta. Hänellä annettih pakkotyö šiitä, kun otti dol'uo Karjalan kapinah. Mie olin yksinäni, en kasačindy enämbi tuattohoni. Niin elin 1937 vuodeh šuati. Tuotto šiitä kuoli.

Miuda suudittih huligansšvašta kaheksi vuvveksi. Mie olin šielä vuvven kolme kuukautta. Šiitä ei laskettu enembän Kalevalan piirih. Mie ruavoin Kemin hirren vedoh. Vyärällä (Äijyö kačella). Nyt on lapši. Toizeh on pakšuna naini.

Milma tänne kučuttih 25 päivä stari-noida šanomah (suudittih viinin juonista, toraima vähäzen Šuopaššalmella). Muis-san 35 starinuo, šen lišäksi 13 arbitukšie, 5 šananlaškuja. Starinat enimmät kuulin veikolda, akoilda da ukkoilda Šuopaššalmessa Piävuoran punktilla, enimmän ošan 1935 vuotena. Šiitä ennen tiezin, no vähän. Suudittu mie olin Louhella Uvvella Kies-tingin ratalla, Laperilla.

Tiedelline arhiivu, fondu 1, luvettelo 2, kolleksii 155, kogoelmu1, listat 103-110

Projektan ruadajat
VALENTINA MIRONOVA
L'UDMILA IVANOVA

Arvi Salo, viimeinen runonlaulaja

Arvi Salo, 88, on tiettävästi viimeinen syntyperäinen runonlaulaja, joka on oppinut runonlaulannan omassa kylässään. Arvi on syntynyt vuonna 1932 Suistamon pitäjän Suur-Saran kylässä.

Arvi Salo on toiminut ansiokkaasti Suistamon Perinnesuorassa, ja hänet tunnetaan karjalaispiireissä erityisesti karjalankielisten juttupiirien järjestäjänä.

Tutkija **Miikku Pahomov** haastatteli Arvi Saloa suomeksi ja karjalaksi. Haastattelutavan puheen murreominaisuuksia on literoinnissa säilytetty.

Vielägö pagizetto karjalakse?

– No kyllä, minä maltan pagista karjalan murrettaki. Suistamon murretta myö sisaren kanssa joskus aina pagizemmo, mutta paljon on unohtunnu.

Mimmone tämä Suistamon murreh siten on?

– Suistamon murre on tuoda, pagista kun bratanoi tavotammo. Lapsena tuli sitä aika paljon muisteltua. Meillä oli Suistamon murteella karjalan kielen kurssia-ki Karjalatalolla, mutta nyt on tullu tämä korona-aika sun muuta ja sitte ko alkaa jo ikääki tulla nii paljon...

Voitko kertoa omasta kylästäsi?

– Mie olen Suistamon pitäjäs syndynny 9. maaliskuuda 1932. Lapsuus oli siellä. Meidä oli lapsilauma, oli 7–8 lasta. Sitte 1939 sytty sota. Olemmo sisaren kans muistellut, ku marraskuun viimeisenä yönä rupee rajalta päin jyske kuulumaa, ja sitte vähän ajan perästä alko se evakuointi. Kolmekymmentäkaks olin syntyny ja kolmekymmentäyheksän alko se sota.

– Suur-Sargakylä oli. Siinä oli niitä asumuksia aika paljo. Meil oli semmone vaihteleva maasto, ku mägiä ja mägiä, mäginrindees peldoo, meččiä ja Sarrajogi virdaa siidä ohi kylää. Se oli semmosta karjalasta

maisemaa. Sarrajogi laski Sarrajärvee ja Sarrajärvestä laski sitte Homilankoskien kautta Jänisjärvee.

– Čoma, lagie kylä oli, kyllä! Asumukset oli mägilöin rindees. Siihe vill'at kazvoi, perunat-kartohkat kazvoi, kai kazvoi hyvin. Enne sodua aika hyvin pärjättiin omilla villoilla, siinä ku kartohkanpellot ja juurikasvimaida oli ja muidu. Oliha tietysti Leppäsyryän asemal kaks kauppuu, että siinä sai muidu tykötärpeita. Koffit ja sogurit tuodii kaupasta – puodiš, puodiš suadii sokerit.

Kertoisitko kirkossakäynnistä? Oliko teillä oma kirkkö?

– Eo ollu! Meilt oli viistoista kilometriä, oli kirkkö. Suistamon pidäjän, Suistamon kirkonkylä. Viistoista kilometriä oli matkaa. Ei sinne joga suovattan piästy, sinne kirkkoon. Kel oli hebozie ja sun muidu, kyllä ne tietysti kävivät siellä, mutta ei sinne ihan kai rahvas piästy joga pyhänä kirkkoo. Mut keviäzin oli ja syksyzin oli, papit käydii kylis, isommissa taloissa. Siinä oli semmosia pyhäkouluja ja sun muita.

– Ill'an pruazniekkahan siinä oli ja sitten Pokrovua sun muuda, mutta minä nyt en niitä muista.

Kuka oli pappina? Oligo pravoslaunoi pappi?

– Lähtiessään oli Ryttyläinen ja sitte oli Ryyminki. Mutta Ryttyläine oli silloin kun viimeks lähettiin 1944. Ortodoksinenhan se oli, mutta silloin kun oli rakentaneet sen Suojärven radan, niin sinne tuli sitten näitä luterilaisiakin.

– Olihan niitä siellä asukkaita, mutta valtavaestö oli ortodokseja. Papin nimi oli **Aleksanderi Ryttyläine**. Minä olin vasta

niin nuori silloin, ku sieltä enskerran lähetti. 10–12-vuotias olin, ku sitten 1944 lähettiin viimeisen kerran. Mutta kyllähä Ryttyläinen oli Joensuussa sitten pappina, oli kans, mutta en minä häntä sen kummemmin tiennyt.

– Oliha siinä niitä kirkonmužikkoi, iso pidäjähän se oli ja oli siellä pappiloi ja lukkariloi.

Selgie! A oligo kantelehta teil?

– Oli kanteleensoittajia! Minä nyt en muista ihan tarkalleen, mutta siinä kyllä kanteleensoittajia oli. Siinähan Sarrankyläs oli se kuuluisa **Iivan Onoila**. Onoila oli samas kyläs ollu, ja sitte on siinä ollu noita, kyllä...

Mimmone tämä kanteleh oli?

– Ne oli niitä isoja kanteleita. Minä vasta sodan jälkeen kuulin viiskielisistä. Ne oli ihan isoja kanteleita. Minä nyt en muista, paljonko siinä oli kieliä. Oli siinä aika paljon niitä, joo kyllä.

– Kanteleen luadijad oli ihan eri mužikkoi. Ei se ihan käjen kiändehes rodinnuh.

TAPIO MALJONEN

Suistamon Perinneseuran aktiivi Arvi Salo on tässä kuvattuna seuran taannoisessa joulujuhlassa.

Ne oli varmasti isoja hommia, isoja töitä ne isot kandeleet. Eiköhä se koivusta tai joistain ollu. Jouhikieliä oli, hevosen jouhesta...

A naglat, puizet?

– Puustahan ne tietysti oli, ja oliha niitä metallisiaki, 1930-luvun jälkeempään tuli. Mutta minä nyt en ole ihan varma, ku en ole pitkiin aikoihin kanteletta nähny. Kyllä, ne on varmasti kestäviä vehkeitä ollu ja niillä on säveltä löytyny. Siinäähä oli ne, missä oli kielet kiinni, ja niitähän soitettiin ilmeisesti sormilla ja kynsillä. Ja sitte käsissä oli se, millä ne napsutteli näitä kieliä. **No kerro nyt näistä runonlaulajista! Ketkä ne olivat, olivatko vanhoi mužikkoi?**

– No, vanhoi mužikkoiha ne oli, ja olihan niitä Suistamon pidäjäs niitä runonlaulajia useampiakin. Mut Onolan Iivan oli Sarrankyläs ollu. Minä en ollu silloin vielä syntynykää, ku se on visiinki kuollu. Virallisestihan se oli ”Onoila”, mutta myö sanottii omalla murteella ”Onola”. No, Onolan Iivan tämä oli, kyllä jo!

– Oli tämäki senaigune isäntä – mitä

minäkin muistan – oikein mukava mužikka se, nykysen aigune isäntä. Brihaččuloin ker aina paginua pidi, ja minun isän kans oli tämä se senaigune isäntä hyviä kave-reita. Lipičöidä sun muidu oli, kyllä minä kuulin niistäki, mutta minä ilmeisesti en koskaan nähny. Oliko se Koitosta tai mistä ne oli?

No kuibo Onolan Iivan sit pajatti?

– Lyögäämme käsi kädehen, sormet sormien lomahan, sillee se laulo. En minä tässä nyt muista sen kummemmin.

A kuibo se ”vaka vanha Väimämoine” mänöy?

– Vaga vanha Väinämöine, tiedäjä igäikune, lähtemmö laulamaha sormet sormien lomahan.
– Vot sillee, kyllä!

A mitä Väinämöizen polvesta pajatettih?

– Kun on jo kansakoulussa oltu, nii kansakoulun lukukirjassaki oli siitä maailman luomisesta.

Onko tämä kansanruno vai onko tämä opittu kirjasta?

– No se on ollu tämmöne, kansanperintönähä se on ollu, kyllä! Se oli mejjän kylässä ja mie luulen, että se on Kantelettaressaki ollu, se runo. Nii ku ukot rupes laulamaa, nii ne laulovat sen maailman luomisesta ja kaikenlasta.

No laula sie kui hyö laulettih!

– Lyögäämme käsi kädehen, sormet sormien lomahan.

En, kyll, minä en muista enämbiä!

A pajattiko yksi mužikka vai kaksi?

– No siinä oli kaksi! Siinä oli muistaakseni... En mie muista, ketä siinä oli Onolan kans. Iivan on ollu ja... Mie en muista yhtään... Kaks on siinä pitäny olla!

– Kanteleel säestetii! Illaččulois ja sielä kierdi näidä runonkeriäjiä. Ja silloin, ku ukot innostuivat. Se sanoo: ”Harvoin yhtehen yhyymmö...”. Aina ku ukot saatettii löytää toine toisensa, niin ruvettii laulamaa. Se oli pruažniekka-aiga ja se oli jo, ku oli joulupruažniekkoi ja muidagi pyhiä, nii kyllä!

Minulla on sellainen näkemys, että nykyään ei enää ole varsinaisia runonlaulajia...

– No kyllä, on noita kirjallisuuden lukijoita, noita nuoria, mitkä lukevat runoja, mutta ei se ole samanlaista, mitä on se alkuperäinen murre.

Mutta eikös teidän runonne ollut ihan alkuperäinen?

– Tämä oli kyllä alkuperäne, joo.

A kuibo tämä mänöy?

– Vaka vanha Väinämöine, tiedäjä iänikune nostiba polven merestä...

Ilmeisesti se on ollu tuosta maailman luomisesta tai jotenki se on ollu... – Nii-tähä on suuhun sattunu, niitä semmosia runoja ollu.

MIIKUL PAHOMOV

Purjelento-oppilaan jännittävä

Saksalaiset olivat jatkosodan aikana kunnostaneet Pudasjärven korpilentokentän Rovaniemeltä Kiestingin suunnalle tekemiensä tiedustelu- ja taistelulentojen varatukikohtaksi.

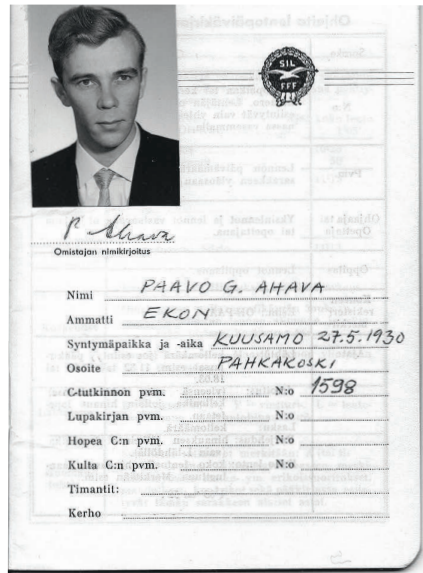
BABY OH - BAM!

Oulun Ilmailukerho sai 1950-luvun alussa Ilmailuhallinnolta luvan käyttää kenttää harrastuslentotoimintaansa varten. Kunnostettuaan yhden jo pahoin metsitymään päässeistä sorapäälysteisistä kiitoteistä kerho ryhtyi järjestämään Pudasjärvellä purjelennon alkeiskursseja.

Satuin olemaan 1960-luvun alussa toisessa Pudasjärven naapuripitäjässä Yli-Iissä. Niinpä vanhin veljeni Pentti, yksi pohjoisen Suomen purjelentoharrastuksen pioneereista, houkutteli minut osallistumaan heinäkuussa 1960 pidetylle purjelennon alkeiskurssille vedoten muun muassa siihen, että isämmekin oli lentäjä. Hän oli 1920-luvulla Kuusamossa rakentanut itselleen ikioman purjelentokoneenkin.

Seurattuani kurssiohjelmaan sisältyvät lentämisen teoriatunnit, osallistuttuani kurssitovereitten kanssa aamuin ja illoin lentokentällä tapahtuviin koneiden tarkistuksiin, niiden jynssäämiseen ja siirtelyyn sekä suoritettuani opetusohjelmaan kuuluneet kaksipaikkaisella purjekoneella lennonopettajan kanssa tehdyt koulutuslennotkin minulla oli jäljellä tutkintovaatimusten tärkein osa, viisi kaikissa suhteissa onnistunutta yksinlentoa.

Ne oli ohjelmoitu suoritettaviksi heinäkuun 27. päivänä Oulun Ilmailukerhon omistamalla 1920-luvulla Saksassa valmistetulla yksipaikkaisella vanerirakenteisel-

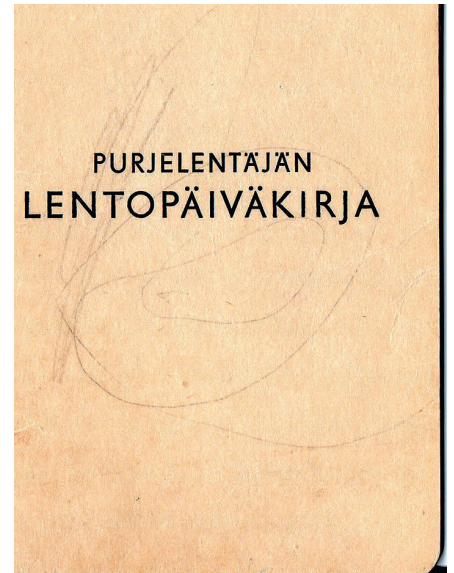

Hyväksyttävästi sujuneiden yksinlentojen jälkeen Paavo Ahava sai käteensä todistuksen kurssin suorittamisesta ja pääsi hakemaan purjelentäjän lupakirjan.

la alkeiskoneella, jonka valkeisiin kylkiin oli suurin mustin kirjaimin maalattu sen rekisterinumero BABY OH - BAM. Hyväksyttävästi sujuneiden yksinlentojen jälkeen minä tulisin saamaan käteeni todistuksen kurssin suorittamisesta ja olisin oikeutettu hakemaan itselleni purjelentäjän lupakirjan.

Ensilentoni. Pudasjärven lentokenttä. Kuumana kesäpäivän iltakin on vielä helteinen. Kaikki me kolme seisomme valmiina starttipaikalla kentän ainoan kiitotien pohjoispäässä, kuusi vuotta minua nuorempi Saksassa valmistettu yksipaikkainen vanerirunkoinen purjelentokone Baby, veljeni Pentti ja minä. Neljän, viiden sekuntimetrin tuuli puhaltlee etelästä ja jokunen poutapilvi soutaa sinisellä taivaalla merkinä siitä, että "tinttejä", nostavia ilmavirtojakin saattaisi löytyä.

Kahdeksansataa metriä meistä suoraan kohti etelää seisoo kiitotien loppupäässä vanhalla Scania-kuormurin alustalle rakennettu vintturi halkaisijaltaan parin metrin

Paavo Ahava saattoi huokaista helpotuksesta, kun sai käteensä asianmukaisin leimoin ja allekirjoituksin varustetun Purjelentäjän Lentopäiväkirjan.

läpimittaisine hinauslankakeloineen. Heti vintturin takaa alkaa jyrkkäseinäinen syvä rotko, jonka pohjalla kiemurtelee kivikkoisen Kivarinjoki. Sen syvyydestä pistää esiin puolen tusinaa teräviä korpikuusen latvoja.

Minä arvioin katseellani Babyn linjoja. Sen on nyt määrä viedä minut ylös taivaalle ensimmäiselle yksinlennolleni ja tuoda sen jälkeen turvallisesti alas tälle kiitotielle. Olen tätä ennen ihailut pikku Babya jo varmaankin sata kertaa ja kymmenet kerrat saatellutkin sitä siivestä työntäen, aamuisin hangaarista kiitotien päähän ja illalla taas takaisin sitten kun se on palannut viimeiseltä iltalennoltaan.

Mutta kuinka kummassa minä, joka pidän sanaleikeistä, vasta nyt huomaan, että Babyn valkeisiin kylkiin suurin mustin kirjaimin maalattun rekisteritunnuksen "BABY - OH - BAM" voisi lukea viestinä, ymmärtää enteenä jostakin. Ei kai sentään enteenä mistään pahasta?

Nonsense! Oh my Baby, bam! Let's take off to the air right away!

Mustia pakokaasurinkuloita pöllähte-

ensilento 60 vuoden takaa

Lentotaidon hankkimisen lisäksi Paavo Ahava on kiertänyt innokkaasti muun muassa espanjalaisia golf-kenttiä.

lee harvaksen ulos vintturiauton taivasta kohti törröttävästä pakoputkesta. Kolmen millin vahvuisen teräksisen hinauslangan pää on vedetty valmiiksi vintturilta tänne starttipaikalle. Lanka makaa nyt loivilla mutkilla kiemurrellen sorapohjaisen kiihtien pinnalla.

Menen ja kiinnitän hinauslangan päässä olevan sakkelin Babyn nokkaan. Varmistan nykäisemällä lukituksen pitävyyden.

Sitten ahtaudun selästä roikkuvine hätälaskuvarjopakkauksineeni kabiiniin, ja suljen sen guttaperkkaruuduista kootun kuomun. Käyn kohta kohdalta läpi ennen lentoa lähtöä tehtävät tarkistukset.

Kaikki hallintalaitteet ja mittarit toimivat. Hinauslanka on kiinni nokkakoukussa, kuomu lukittu ja laskuvarjopaketti tuntuu takamuksen alla.

Pentti seisoo koneen vasemmalla puolella ja pitää sitä tasapainossa vaakasuoraan kohottamansa siiven kärjestä. Sitten hän nyökkää kysyvästi ja minä vastaan nyökäten. Pentti nostaa peukalonsa pystyyn, minä teen samoin, heilautan kättäni ja nyökkään vielä päätänikin. Sitten Pentti vaaputtaa konetta siivestä, kolme kertaa ylös ja alas. Se on merkki vintturiautossa istuvalle **Pekalle**.

Vintturin pakoputken mustat savuren-

kaat muuttuvat siniharmaiksi ja niiden väli tihentyy. Maassa makaava hinauslanka on alkanut oikoa loivia kiemuroitaan suoriksi. Pian Baby vavahtaa rajusti ja lähtee liikkeelle.

Pentti, käsi yhä kiinni siiven kärjessä ottaa kymmenkunta juoksuaskelta meidän rinnallamme, irrottaa sitten otteensa ja nostaa minulle vielä kerran peukalonsa.

Babyn vauhti kiihtyy rungon alla olevan pienen kumipyörän varassa, minä keskitän hallintalaitteet. Säätelen siiven tasapainoa polvien välissä olevalla sauvalla. Vaner-

nen runko ja kabiini vapisevat ja nitisevät, kiitotien sorajyvät rapsahtelevat pohjalevyihin. Vasemmalla puolellamme kasvavan männikön reidenvahvuiset rungot vilahtelevat yhä kiihtyvää vauhtia taakseni ja sitten... Hei vaan, me olemme ilmassa!

Ei hätää Baby, sinä olet minun varmoissa käsissäni! Polkimilla olevat jalkani ja sauvaa puristava oikea käteni pelaavat vaimonvaraisesti yhteen. Vedän nousukulman heti jyrkäksi ja tunnen kuinka langan vahva veto nostaa pientä konettani jyrkässä kulmassa ylöspäin.

Mutta mitä nyt... Langan veto on loppunut kuin veitsellä leikaten! Startista on kulunut vain pari minuuttia, korkeutta on kaksisataa metriä, hinauslanka kiinni Babyn ylös osoittavassa nokassa... Vintturiauto on suoraan edessämme alhaalla ja sen takaa alkaa syvä kivinen rotko! Tunnen miten Baby vavahtaa.

Hätäinen katseeni osuu punaiseen kahvaan... vetäisenkö siitä kuomun auki ja hypään laskuvarjon varaan? Ei, korkeus ei riitä edes varjon aukeamiseen... Ajatukseni vilistävät eteenpäin... nyt koneeni taitaa sakata, sen vavahtelu on muuttunut tärinäksi ja tuntuu kuin rungon liitokset jo rasahtelisivat...

Hinauslanka on laukaistava irti, jotta saan painettua Babyn nokan alas yli kuolokohdan, sitten on tehtävä 180 asteen oikeanpuoleinen kiverä kaartto ja oikaistava takaisin äskeiselle kiitotien starttipaikalle! Onnistuisiko se vai kallistuisiko Baby hallitsemattomaan sivuluisuun, siitä syökkierteeseen. Rysähtäisimmekö me selällemme alla olevalle kiitotielle?

Olisiko sittenkin paras yrittää päästä vielä yli vintturin ja Kivarinjoen rotkon ja etsiä sitten laskupaikka jollekin pelto-tilkulle tai nuoreen lehtipuumetsikköön...

Olen tehnyt päätökseni. Tyrkkään sauvan kokonaan eteen ja vedän vasemmalla kädelläni langanlaukaisimesta: ”Raks!” Sakkelä on auki ja lanka putoaa. Baby vavahtaa kuin epäröiden kummalle puolen kallistua... sakkaako se nyt kuitenkin, alkaako sivuluisuja syöksyä alas, kierre ja rysähdyt selälleen maahan?

Minun keinoni tepsii! Baby nyökkää nokkansa yli näkymättömän kynnyksen ja rauhoittuu... Nyt mennään vaan rauhallisesti laskuun...

Näytelmää metsän reunalta seurannut Pentti-veli rientää Babyn rinnalle, auttaa

Eräs pohjoisen Suomen purjelentoharrastuksen pioneereista houkutteli Paavo Ahava osallistumaan heinäkuussa 1960 pidetylle purjelennon alkeiskurssille.

N:o	Pvm.	Ohjaaja tai opettaja	Oppilas	Koneen rekisterimerkki	Lähtö	Irtotus	Ajat			Korkeudet			Huomautuksia Laskupaikka, lennon tarkoitus, arvostelu ym.
							Lasku	Purjelentus	Koko lento	Irtotus	Oma nousu	Suurin korkeus	
	1960						Siirto	2'45"					
	27.7.	Kainkainen	P. Ahava	OH-KKA	20.41				5'			V	Tarkastuslento
	"	P. Ahava	"	OH-BAM	22.10				4'				C1
	28.7.	"	"	"	19.05				5'				C2
	"	"	"	"	20.23				5'				C3
	"	"	"	"	21.05				4'				C4
	"	"	"	"	21.47				4'				C5
Tulokset: 27.7.1960 SIL Leimo						Tarkastettu Oulussa 7.10.1960 OULUN ILMAILUKERHO R.Y. Paavo Kyriäinen							
Lentota yht. 34						Siirto 3'12"							

Viisi kaikissa suhteissa onnistunutta yksinlentoa oli ohjelmoitu suoritettaviksi koululentojen jälkeen 27. heinäkuuta Oulun Ilmailukerhon omistamalla 1920-luvulla Saksassa valmistetulla yksipaikkaisella vanerirakenteisella alkeiskoneella, jonka rekisterinumero oli BABY OH - BAM.

minua kuomun avaamisessa ja kertoo lakonisesti, että pojat olivat unohtaneet käydä aamulla täyttämässä vintturiauton polttoainesäiliön. Mieleeni palaa se mitä vaimoni Maire oli minulle aamulla kotoa lähtiessäni sanonut: ”Tänään on muuten unikeon päivä”.

Pentti puhuu minut ympäri. ”Muista että isäkin on lentäjä. Sinä olet juuri näyttänyt osaavasi lentää. Babyn kunto tarkistetaan huomenna. Hoidathan ne lupakirjaa varten vielä tarvittavat neljä koelentoa jo

huomisiltana. Muuten voit ruveta jänistämään eikä sinusta sitten tule ikinä lentäjää”

Minä teen työtä käskettyä, seuraavan illan lennot onnistuvat hyvin. Saan käteeni asianmukaisin leimoin ja allekirjoituksin varustetun Purjelentäjän Lentopäiväkirjan.

Sen koommin en ole kuitenkaan purjelentokoneen ohjaimiin tarttunut.

PAAVO AHAVA
Teksti ja kuvat

Tekeillä ajankohtainen teos Karjalan kielivähemmistöistä

Itä-Suomen yliopistossa valmistuu painoon yhteisteos *Kielivähemmistöt rajalla: Tulkintoja Karjalan kielistä ja kulttuureista*. Teoksen on toimittanut Karjalan tutkimuslaitoksen professori Pekka Suutari.

Ajatus artikkelikokoelmasta syntyi Joensuussa tammikuussa 2017 pidetyn seminaarin yhteydessä. Teoksen tekeminen kesti muutaman vuoden, minkä aikana Pekka Suutari väsymättä edisti tutkimusartikkelien valmistamista neuvoillaan ja ehdotuksillaan. Teoksen yleissuuntausta kuvaavan johdannon *Oman kylän yhteisöistä kielivähemmistöajatteluun* hän on kirjoittanut yhdessä tutkija **Olga Karlovan** kanssa.

Teos edustaa nykyaikaista suomenskuisiin kielivähemmistöihin kohdistettua kielisosiologista tutkimusta parhaimmillaan. Molemmat nimettömiksi jääneet arvioijat ovat katsoneet artikkelikokoelman korkeaa tieteellistä tasoa olevaksi tasapainoiseksi kokonaisuudeksi ja ovat puoltaneet teoksen julkaisemista Suomen Kansantietouden Tutkijain Seuran Kultaneitosarjassa.

Kielivähemmistöt rajalla -teos avaa ikkunan vähemmistökielten ja kulttuurien maailmaan”, lukee yhdessä arviolausunnoista. Toinen arvioijista referoi artikkelikokoelman tutkimuskysymyksen seuraavasti: ”Mikä on luonteenomaista tämän päivän karjalaisille, lyydiläisille ja vepsäläisille kielivähemmistöille?”

Teokseen kootut artikkelit on jaettu temaattisesti kahteen osaan: I Rajakarjalaiset ja karjalaisuuden määrittäminen ja II Media ja revitalisaatio. Ensimmäiseen osaan on koottu **Maarit Sirenin** rajakarjalaisen siirtoväen itseidentifiointia, Pekka Suutarin Suomen karjalankielistä musiikkia ja **Ilja Moshnikovin** variatiota Suojärven murteesta käsittelevät artikkelit. Eräät rajakarjalaisiin liittyvistä artikkeleista on otsikoitu emotionaalisilla karjalankielisillä lauseilla.

Toisen osan muodostavat **Outi Tanczin** vähemmistökielisten sanomalehtien tehtäviä, **Ulriikka Puuran** *Kodima*-lehden ilmaisemaa vepsäläisyyttä, **Natalia Giloe-**

van ja **Maria Kokin** Ylen karjalankielisten uutisten käännöstyötä, **Miikul Pahomovin** lyydin kielen revitalisaatioon liittyviä haasteita sekä **Tiina Sepän** *Kainuun Sanomien* Karjala-representaatioita tarkastelevat artikkelit.

Lausunnonantajat korostavat, että tutkimuskokoelma on ajan hermolla. Esimerkiksi omassa artikkelissaan allekirjoittanut toteaa lyydin kielen (noin 150 puhujaa) hiljattain saavuttaneen uhanalaisuuden kriittisen tason. Lyydin revitalisaation ajanpolttavana ongelmana hän esittää asiantuntevien oppikirjatoimittajien ja opettajien pulan Karjalan tasavallassa. Kirjoittaja huomauttaa, että Petroskoissa julkaistaan lyydinkielisiä oppikirjoja ilman asiantuntevaa kielentoimittamista.

Lyydiläisillä on olemassa kirjallisuudessa kehittynyt yhteinen kirjakieli ja ortografia, ja kirjoittaja näkee ratkaisun näiden noudattamisessa. Hän painottaa, että lyydin uhanalainen tilanne edellyttää hienovaraista ja asiantuntevaa revitalisaatiotoimintaa, jonka menestymisen edellytyksenä on rajat ylittävä tutkijoiden, opetuslaitosten ja kansalaisjärjestöjen sujuva yhteistyö. Tällaisen yhteistyön positiivisena esimerkkinä voidaan mainita lyydiläisten ja Karjalan Siivistysseuran pitkäaikainen kumppanuussuhde, joka alkoi vuonna 1989. Arvioijan mukaan ”kirjoittaja - - esittää perustellun näkemyksen, jonka pohjalta lyydin kieltä tulisi kehittää”.

Artikkelikokoelman kirjoittajajoukon puolesta allekirjoittanut esittää Pekka Suutarille suuret passipot ja toivoo, että tämä ajankohtainen teos edesauttaa Karjalan erilaisia kieliyhteisöjä kehittämään omaa kielivähemmistöajatteluun sekä yhteisymmärrystä.

MIIKUL PAHOMOV

Professori Pekka Suutari elää aidosti karjalaisessa kulttuuriympäristössä vaimonsa Olga Karlovan ja poikansa Miitrein kanssa. Karjalan kieli siirtyy polvelta toiselle. Pekka ja Olga ovat olleet työstämässä teosta *Kielivähemmistöt rajalla: Tulkintoja Karjalan kielistä ja kulttuureista*.

KIRJALLISUUS

Arvo Tuomisen spektaakkeli kertoo naapurusten kohtaloista

Suomi & Venäjä - Koko tarina

Arvo Tuominen: Readme.fi 2020
Tietokirja, 279 sivua

Suomalainen kirjailija ja dokumentaristi **Arvo Tuominen** on mies, jolla on ainakin kaksi myötäsyttyistä ominaisuutta. Ne ovat nopeus ja tarkkuus. Molemmat ovat olleet tarpeen, kun käsillä oleva tietokirja on saatu kansien väliin. Uusi teos on massiivinen spektaakkeli alkaen Nestorin kronikan valaisemista ajoista, kun viikinkien tai varjagien joukosta **Rurik** nousi 860-luvulla Novgorodin hallitsijaksi.

Novgorodin valta laajeni aluksi kaupankäynnin kautta. Kaupankäynnin ja verotuksen mukana itäiset vaikutteet liittyivät pian idän kirkon suorittamaan lähetystyöhön, josta huolehtivat ensin pohjoisten luostareiden munkit. Tuhattu vuotinen Venäjänmaa on kristinuskon myötä lujittanut rakennettaan, ja kuin ihmeen kautta se on aina uudestaan noussut ”Äiti Venäjäksi”, jonka lapset jälleen saavat käydä kirkoissaan ja laillisesti tunnustaa oikean ortodoksisen uskonsa.

Suomella vastaavasti on aina ollut ”huono herraonni”. Sitä todistaa kyvyttömyys

neuvotella silloin, kun itärajan takaa on tarjottu muitakin vaihtoehtoja kuin sotiminen tai ”nuorten miesten tapattaminen rintamalla”.

Tuomisen kirjan teemat sivuavat harvoin käsiteltyjä aiheita, kuten rauhantekoa ja niiden historiallista taustaa. Stolbovan rauha solmittiin vuonna 1617 ja sen myötä

Ruotsi sai Käkisalmen läänin ja Inkerinmaan hallintaansa. Inkerinmaan väestö kasvoi Karjalankannakselta ja Savosta saapuneista suomalaisista uudisasukkaista.

Käsittelyssä on myös Tarton rauha, jota **J. K. Paasikivi** piti talvisodan syyntymisen syynä. Kun Ruotsi piti valtaa Suomessa vuoden 1809 Haminan rauhaan saakka, määräytyi suomalaisten arvo ja merkitys sillä, kuinka monta suomalaislähtöistä sotilasta voitiin ottaa Ruotsin kuninkaan johtamille taistelukentille, lähinnä kaatumaan ruotsalaisen herrakansan puolesta.

Jotakin vertauskuvallista on siinä, kun sotilaat taistelivat Kustaa III:n puolesta sotatantereilla, viilasi kuningas kynsiään ja puuteroi päivittäin sekä peruukkinsa että poskiensa hienon hipiän. Eikä itenäisyydestä tai autonomiasta osattu edes unelmoida.

Suomen liittäminen Venäjään avasi tien sille, että ”maamme kansakuntana nostettiin toisten kansakuntien joukkoon”, toisin sanoen me saimme Venäjältä suomalaisen identiteetin. Taiteen kultakauden saatavuuksissa, **Jean Sibeliuksen** klassikoiksi nousseissa sävellyksissä ja **Albert Edelfeltin** maalauksissa suomalaisuus jo nä-

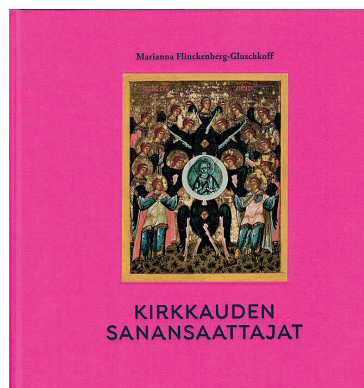
Taivaalliset enkelit ikonitaiteessa

Kirkkauden sanansaattajat

Marianna Flinckenberg-Gluschkoff:
Valamo-Kustannus, Tallinna
Raamatutrükikoda, Tallinna 2020
Kuvitettu tietokirja, 213 sivua.

Kuningas Daavidin sanat psalmin 33 kuudennessa jakeessa: ”Herran sanalla ovat taivaat tehdyt, ja kaikki niiden joukot hänen suunsa hengellä”, sopivat parhaiten juuri ilmestyneen teoksen johtolauseeksi.

Helsingin yliopiston venäjän kielen ja kulttuurin lehtori emerita **Marianna Flinckenberg-Gluschkoff** on koontanut suuren määrän tietoa Herran enkeleistä ortodoksisessa ikonitaiteessa, jota hän tarkalla

asiantuntemuksella tuo lukijan ulottuville.

Lähes kahdentuhannen vuoden aikana on kristillisiä kuvia valmistettu niin, että

vanhin niistä on Priscillan katakombin 250-luvulta peräisin oleva seinämaalauk, aiheena *Neitseän Marian ilmestys*. Ortodoksisen kirkon alkuaikoina pyhäinkuvilla oli ennen muuta didaktinen merkitys, kun lukutaidoton kirkkokansa sai niiden kautta kosketuksen Herran sanaan ja Raamatun kertomuksiin.

Tänä päivänä ortodoksisen, jumalalaiseen liturgiaan saapuva kristitty voi pyhäinkuvien välityksellä irrottautua maallisista huolista ja kokea Jumalan läsnäolon henkilökohtaisen rukouksen ja uskonelämän vahvistumisen muodossa.

Kirjassa kerrotaan, kuinka vanhin tunnettu kuva Kristuksesta enkelinä on Aleksandrian Karmuzin katakombin seinämaa-

Kommunisminaikaiset liput olivat samettisia ja häkellyttävän taidokkaasti kirjailtuja. Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen! oli Neuvostoliiton tunnuslause Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

kyä ja tuntuu. Kalevalan runot sai Elias Lönnrot ja muut kerääjät kootuksi Vienan Karjalasta, joka oli Arkangelin kuvernementin osa Venäjällä.

Venäläiset sentään käyvät kirkoissaan. Me suomalaiset pelkäämme laulaa suvivirttä tai kokoontua yhteen Jumalan sanan ääreen. Upseeristomme hääri talvisodan jälkeen voimansa tunnossa ”Suur-Suomi”-sotaretkeä suunnitellen.

Rauhan tultua oli Neuvostoliitto ja sen kanssa solmitut kauppasuhteet to-

dellinen onnenkantamoinen Suomelle ja sen tulevaisuudelle. Presidentti Urho Kekkonen kykeni pitkän virkakautensa aikana luomaan loistavat henkilösuhteet Neuvostoliiton johtajiin, ja nyt on **Sauli Niinistön** hyvä jatkaa **Vladimir Putinin** kanssa.

Arvo Tuomisen kirjan luettuaan voi hahmottaa nykypäivää, elämää suurvaltan naapurina, ja sitä, miltä vaikuttaa Suomen ja Venäjän koko tarina.

UNTO MARTIKAINEN

laus 500-luvulta, jonka teksti osoittaa, että kyseessä on Jeesus Kristus jumalallisen Viisauden ilmentymänä. Kuvauksen kohteena on Pyhän Kolminaisuuden Toinen Persoona, aikojen alusta asti olemassa oleva Logos.

Siihen toiseen ja näkymättömään, Jumalan maailmaan, meidän levottomassa maailman ajassamme ei ole helppoa tietä. On pelkästään mahdollisuus rukouksessa lähestyä Kaikkivaltiaasta Jumalaa ja lausua: ”Herra armahda, Herra, ole minulle syntiselle armollinen!”

Teoksen kirjoittaja on ikonimaalari ja kokenut, ansioitunut ikonimaalauksen opettaja.

Kulttuurintutkijana hän on julkaissut useita teoksia Siperiasta ja Siperiassa asuvien kansojen elämästä. Matkoillaan

hän on tavannut useita alkukantaisen kansanuskon piirissä eläviä ihmisiä ja kuvannut heidän elämänsä ankarissa luonnon olosuhteissa. Siellä elämää ohjaavat henkien palvonta ja monet pelot.

Hänellä on myös kristillisen kirkon antama vertailukohta siihen, miten usko Kolmiyhteiseen Jumalaan ja Jumalan tahdon mukainen elämä vaikuttavat, ja mitä on Jumalan siunaus pienen ihmisen elämässä ja kokemusmaailmassa.

Kaiken kaikkiaan teos puhuttelee nykysuomalaista selkeästi ja antaa niitä tulevaisuuden ja toivon ajatuksia. Niitä tarvitsemme pyrkiessämme kohti todellisuutta, jonka kotina on Jumalan valtakunta. Kiitän tekijää syvällisestä teoksesta, joka on esineenäkin kaunis.

UNTO MARTIKAINEN

TIETONIEKKA

Oletko karjalainen tietoniekka?

Oikeat vastaukset löytyvät testin alalaidasta.

1. Vanhassa Karjalassa oli kolme sydänkeskiajalla perustettua kaupunkia. Mikä näistä on vanhin?

- Käkisalmi.
- Viipuri.
- Aunus.

2. Mikä näistä vanhan Karjalan kaupungeista on nuorin?

- Aunus.
- Viipuri.
- Käkisalmi.

3. Kuinka paljon ns. punapakolaisia pakeni Suomesta Neuvosto-Venäjälle Suomen sisällissodan 1918 jälkimainingeissa?

- Noin 3 000.
- Noin 10 000.
- Noin 30 000.

4. Suomen talouskriisin vuoksi Neuvosto-Karjalaan vyöryi vuosina 1930-1932 toinen loikkariaalto. Paljonko muuttajia oli Stalinin ajan turvallisuuspoliisin NKVD:n tilastojen mukaan?

- Noin 7 000.
- Noin 15 000.
- Noin 40 000.

5. Karjalais-suomalainen sosialistinen neuvostotasavalta oli 16 vuoden ajan yksi neuvostotasavalloista. Minä vuosina?

- 1920-1936.
- 1940-1956.
- 1945-1961.

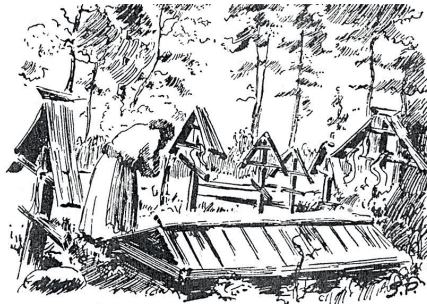
6. Missä on järjestetty joulupukin ja pakkasukon tapaamisia säännöllisesti joulun alla viime vuosina?

- Nuijamaan rajatarkastusasemalla Lappeenrannassa ja Niiralan rajapuomilla Tohmajärvellä.
- Viipurin Aalto-kirjastossa.
- Kajaanin Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsän salin taiteilijälämpöissä.

1.c, 2.b, 3.b, 4.a, 5.b ja 6.a.
Tietoniekkan vastaukset:

Muusikko ja soitinrakentaja Dmitri

Karjalainen muusikko ja soitinrakentaja Dmitri (Dima) Demin on siirtynyt tuonilmaisiin 28. lokakuuta 2020 tapaturman seurauksena.

On ikävää, kun elävien kirjoista poistutaan parhaassa iässä luomisvoimien kukoistaessa. Vielä ikävämpää, jos kuoleman syynä ei ole pitkä sairaus vaan tapaturma. Näin kävi ystävälleni ja kollegalleni Dmitri Deminille Petroskoissa.

Tragedia tapahtui hänen omakotitalonsa pihalla. Dmitri kompastui ja kaatuessaan löi päänsä kiveen. Kallovarma olikin faitaalinen ja Dmitri kuoli 53-vuotiaana sairaalassa. Valovoimaisen muusikon ja soitinrakentajan elämä katkesi liian aikaisin.

Demin oli monipuolinen persoona, joka vaikutti sekä Petroskoin konservatoriossa soittimien korjaajana ja suomalais-ugrilaisen musiikin osaston opettajana että soitinrakentajana ja loistavana muusikkona monessa kaupungin kokoonpanossa.

Dmitri soitti Kantele-, Karjalainen gornitsa-, Myllärit-, Santtu Karhu ja Talvisovat-, Olemba-, Sattuma- ja Gudari-yhtyeissä.

Dmitri Demin syntyi Valko-Venäjällä ja opiskeli Vitebskin musiikkiopistossa, Mark Chagallin syntymäkaupungissa. Kohtalo toi hänet Petroskoin konservatorioon 1980-luvulla jatkamaan klarinetinsoiton opintojaan. Dima muisteli, että ensimmäinen kesäpäivä Karjalan pääkaupungissa teki häneen masentavan vaikutuksen lämpimän ja aurinkoisen Valko-Venäjän jälkeen. Äänisen yllä oli synkät pilvet ja ulkona vain muutama aste lämmintä.

Mutta Dima tulikin Karjalaan jäädäkseen. Jo opiskeluvuosinaan hän tutustui karjalaisiin ja suomalaisiin säveliin, kun ryhtyi valtion laulu- ja tanssiyhtye Kanteleen klarinetinsoittajaksi. Niinä aikoina hän oppi soittamaan virtuoosimaisesti Sakkijärven polkan klarinetillaan. Kappale teki vuosien saatossa monia kertoja suuren vaikutuksen ainakin suomalaisyleisöön.

Vuonna 1992 Dima oli jo perustamassa Myllärit-yhtyettä, jonka riveissä soitti

kymmenen vuotta ja kehitti kansanmusiikkia uusiin kuoseihin. Myllärien soittajat oppivat kappaleensa enimmäkseen korvakuulolta, eikä se tuottanut Dimalle vaikeuksia, sillä hänellä oli mahtava kyky improvisoida. Tutustuin häneen silloin ja niin alkoi pitkä yhteistyömme, joka kesti kokonaiset 26 vuotta.

Mylläreistä tuli Karjalan uudemman folk-musiikin airut, yhtye sai paljon eri-ikäisiä faneja esiintyen ympäri Venäjää ja Suomea sekä monissa Euroopan maissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa.

Seurasin miten klarinetinsoittajasta kehittyi hurjaa vauhtia multi-instrumentalisti. Dima oli lahjakas ja aina taitava käsistään ja osasi korjata sekä kaikkia mahdollisia puhaltimia että välillä hajoavia keikka-ai-tojammekin.

Oli ihan loogista, että hänen käsityötaitonsa ja kiinnostus kansanmusiikkiin loksahdivat yhteen. Hän alkoi itse rakentaa kansansoittimia, ensin itselleen ja sitten muillekin. Harrastuksesta tuli musisoinnin ohella elämäntyö. Eikä hän rajoittunut pelkästään puupuhaltimiin, vaan hän rakensi myös kanteleita ja jouhikoita sekä muiden suomalais-ugrilaisien kansojen soittimia, joita myös itse soitti.

Diman rakentamat paimen- ja yläsävelhuilut, soitut, mänkerit ja säkkipillit olivat loistavaa tasoa, pysyivät hyvin vireessä ja sopivat yhteymsisointia varten. Soitinrakentajana Dima tunnettiin ympäri Venäjää ja monessa maassa.

Puhaltimet olivat hänen intohimona ja niistä hän oli valmis puhumaan loput-

AILA-LIISA LAURILA

Valovoimaisen muusikon ja soitinrakentajan elämä katkesi yllättäen 53-vuotiaana. Dmitri Demin menehtyi 28. lokakuuta Petroskoissa.

Demin sai antoisan elämän

tomiin sekä pitämässään työpajoissa että muutenkin.

Vuonna 2003 perustimme hänen kanssaan Sattuma-yhtyeen, johon tulivat mukaan samassa viulukoulussa opiskelleet lapsemme **Eila** ja **Vlad**. Sattumassa Diman lahjat soittajana ja sovittajana olivat korvaamattomia. Nautimme yhdessä harjoituksista ja esiintymisistä – siitä, että voimme vain kahden perheen voimin, lastemme kanssa yhdessä, tehdä suuria asioita.

Sattumassa Dima sai vielä enemmän mahdollisuuksia toteuttaa musiikillisia ideoitaan. Keikkailimme, levytimme ja tapasimme usein myös työmme ulkopuolella. Diman pojasta Vladislavista kehittyi isän rinnalla loistava viulisti. Hän soittaa sekä klassista musiikkia sinfoniaorkesterissa että taitaa monia folkviulun tyylejä ja improvisoinnin salat.

Sattuma esiintyi Karjalan kaupungeissa ja kylissä, viimeksi Vuokkiniemessä ja Belomorskissa pari vuotta sitten. Diman

viimeiseksi jäänyt Sattuman matka toteutui juuri ennen koronaepidemiaa, kävimme Intiassa. Paluumatkalla pistäydyimme Helsingissä ja soitimme lyhyen setin Saksan Suomi-seurojen edustajille sekä suunnittelimme Saksan matkaa yhdessä. Silloin kukaan ei voinut kuvitellakaan, että tämän kaukomaareissun jälkeen Dimaa odottaa vielä pidempi taival.

Vaikka musiikki vei tunteiden sfääreihin, Dima ei ollut kuitenkaan mikään tavaanrannan maalari, vaan hän osasi hoitaa bisnespuolta. Hänellä oli aina paljon konkreettisia asioita, tavoitteita ja suunnitelmia. Soitintilauksiakin oli niin paljon, ettei aikaa riittänyt kaikkeen. Vapaa-aikanaan Dima kunnosti itse omakotitalon Petroskoin Vanhassa Kukonmäessä, nautti kovasti perhe-elämästään ja opasti viisivuotiasta **Svetoslav**-poikaansa. Elämä oli mallillaan.

Dima vitsaili, ettei koskaan oppinut suomea, koska minä olin aina vieressä. Otin

tulkkaukset ilolla vastaan, ne kuuluivat jotenkin kuvioihin, kun liikuimme yhdessä.

Vain kerran olin hieman pulassa. Muistelimme Diman kanssa nauraen, kuinka hänen pitämässään esitelmässä Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosaston puhaltimien soittajille ja opettajille en voinut aina löytää oikeita sanoja, sillä termistö oli minulle outo. Mutta puhaltajathan ymmärsivät toisiaan muutenkin.

Nyt täytyy muistella tätä keskustelua embouchuresta ja ansatsista sekä satoja muita yhteisiä hetkiämme ilman Dimaa. Tulen kaipaamaan hyvää ystävää, järkevää puhekuppania ja innokasta soittokaveria. Miestä, jolta aina sai tukea ja johon sai aina luottaa.

Uskon, että sadat ihmiset monessa maassa liittyvät sanoihini. Karjalan kulttuuri on menettänyt paljon. Dmitri Demin on haudattu Petroskoin Suolusmäen hautausmaalle.

ARTO RINNE

AILA-LIISA LAURILA

Sattuma-yhtye vieraili usein Suomessa ja nähtiin muun muassa Karjalan Sivistysseuran 110-vuotisjuhlassa Vaasassa vuonna 2016. Edessä Dmitri Demin, keskellä Arto Rinne ja vasemmalla Vlad Demin.

Liikemies Aleksandr Artemjev ehti nähdä, että hänen matkailubisneksensä pärjäävät myös pandemian keskellä. Hän itse sen sijaan sairastui ja menehtyi pietarilaisessa sairaalassa 12. lokakuuta.

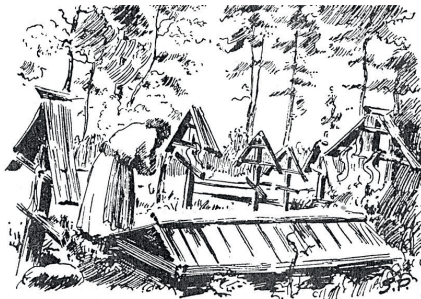
Covid-19-tauti vei Aleksandr Artemjevin

Ruskealan Marmoripuiston perustaja ja johtaja **Aleksandr Artemjev** menehtyi Covid-19-tautiin 45-vuotiaana 12. lokakuuta Pietarissa. Artemjev aloitti Ruskealan marmorilouhoksen parantamistyöt vuonna 2001 ja vuonna 2005 matkailukohde avasi ovensa matkailijoille.

Vuodesta 2017 alkaen puistossa on pidetty Ruskeala Symphony -oopperafestivaalia. Kesästä 2019 lähtien Sortavalan rautatieasemalta turisteja Ruskealaan marmoripuistoon on kuljettanut höyryveturin vetämä retrojuna.

Karjalan luontoa ja elämäntapaa rakastaneelle Artemjevälle tuntui kaikki olevan mahdollista. Vielä loppukesällä hän järjesti tiedotustilaisuuden, jossa kertoi Marmoripuiston kehittämisestä. Ruskeala Symphony -festivaalia varten oli hiljattain muun muassa rakennettu upeat näköalapaikat ja akustiikkaa parannettu. Tulevaisuuskin näytti hyvältä.

Aleksandr Borisovitš Artemjev syntyi vuonna 1975 Murmanskin alueella. Hän asui Karjalassa vuodesta 1991 alkaen. Hänen kerrotaan jo tuolloin teininä käyneen innokkaasti katukauppaa Suomen rajan tuntumassa. Värtsilässä hänellä oli pikukioski, joka palveli asiakkaita suomeksi.

Artemjev sai sillä tavalla käytännön oppia ja kokemusta entistä suurempia liiketoimia varten. Matkailubisnekset laajenivat, kun hänestä tuli Jänisjärven lomakylän omistaja.

Pian hänen kohteitaan olivat myös Sortavalassa sijaitsevat hotelli ja ravintola Piipun Piha ja pääkadun varrella sijaitseva ravintola Relax.

Lisäksi Värtsilän Öljymäellä rajamatkustajia palveleva myymälä Kolmas Plus kuuluu Artemjevin yritysryppäeseen. Artemjevin palkkalistoilla on ollut tänä vuonna noin 300 työntekijää.

Artemjev vuokrasi Ruskealasta 1990-luvun lopulla hylätyn kaivoksen, josta oli aikoinaan kuljetettu kivimateriaalia Pietarin upeisiin palatseihin. Samaa marmoria on myös joidenkin Helsingin keskustan liike-

talojen seinissä. Toiminnan aloittamisen aikaan paikka oli järkyttävässä kunnossa. Aluksi kaikki energia kului alueen siivoamiseen ja erittäin vaativaankin puhdistamiseen.

Pian kävi selväksi, että kaivostoimintaa alueella ei ole enää mahdollista harjoittaa. Sen sijaan vauhdikkaan liikemiehen päässä alkoi itää ajatus matkailukohteesta. Oppia ja esimerkkiä sen luomiseen käytiin hake-massa muista vastaavista paikoista ulkomaita myöten.

Tänä vuonna Marmoripuisto saatiin avatua koronavuosiin takia vasta 1. kesäkuuta, kun se tavallisesti avautuu vähintään kuukautta aikaisemmin. Vieraita saapui kesän kuluessa kuitenkin enemmän kuin oli odotettu. Heinä- ja elokuun aikana kävijöitä oli yhtä paljon kuin ennenkin samaan aikaan, vaikka esimerkiksi suomalaisturistit jäivät kokonaan pois.

Sortavalan kaupunki kunnioittaa Artemjevin muistoa perustamalla hänen nimeään kantavan puistikon keskustaosoitteessa Oktjabrskaja 22 sijaitsevan talon viereen. Katu kulkee kaupunkia halkovan pääkadun, Karjalankadun suuntaisesti sen eteläpuolella.

AILA-LIISA LAURILA

UUTISIA

ABC-kirjan neuvoilla lapsi voi oppia kaksikieliseksi

ABC. Шаг навстречу (Šag navstreču) eli karjalaksi ABC. Askel kohti karjalan kieltä ja suomeksi ABC. Askel kohti karjalan kieltä. Tällainen opaskirja ilmestyi marraskuun alussa venäjäksi ja sen tarkoitus on ohjata lapsia karjalan kielen pariin. Opas voi olla apuna lapsen oppimisessa kaksikieliseksi.

Materiaalikokonaisuuteen kuuluu kirjan lisäksi kaksi esitettä, joissa esitellään kielipesiä ja valotetaan lapsen kielellisen kehityksen periaatteita.

Aineisto tarjoaa vanhemmille hyödyllisiä käytännön neuvoja ja työkaluja kielen siirtämiseen sukupolvelta toiselle. Sitä ollaan parhaillaan kääntämässä viankarjalaksi ja livvinkarjalaksi. Suomennos on jo valmis.

Internetin etäyhteyden kautta 6. marraskuuta pidetty julkaisuutilaisuus keräsi noin 40 osallistujaa Suomesta ja Venäjältä. Oppaan kirjoittaja on vieläjärveläinen kieliaktivisti **Natalja Antonova**. Julkaisun taustayhteisöinä toimivat Karjalan Kielen Kodi ja Karjalan Sivistysseura. Julkaisuutilaisuudessa alustivat kirjoittajan lisäksi professori **Anneli Sarhima** ja KSS:n puheenjohtaja **Eeva-Kaisa Linna**.

Karjalan Kielen Kodi -yhdistyksen puheenjohtaja **Olga Gokkoeva** kertoi yhdistyksen toiminnasta ja toimi tilaisuuden tulkkina. Yhdistys aloitti toimintansa vuonna 2013. Vuonna 2017 avattiin karjalankielinen lasten kielipesä ja viime vuonna iltapäiväkerho. Käytännön työstä kertyneestä tiedosta on ollut hyötyä aineiston valmistamisessa.

Oppaan pääasiallista lähdeaineistoa ovat Natalja Antonovan omat monivuotiset kokemukset työskentelystä erilaisissa kieli- ja kieliprojekteissa ja käytännön työssä lasten parissa. Antonova pitää erittäin tärkeänä rohkaista eli sitä, että vanhemmat arvostavat omaa kieltään ja pitävät arvokkaana sen opettamista lapsille. Hän kertoi kuulijoille kirjan sisällön jakautumisesta erilaisiin teemallisiin osioihin.

Ensimmäisessä osassa kannustetaan vanhempia puhumaan lapselle karjalaa aivan syntymästä lähtien. Oppaasta saa

ABC. Шаг навстречу (Šag navstreču) eli karjalaksi ABC. Askel kohti karjalan kieltä on opaskirja, joka ohjaa perheitä kasvattamaan lapsensa vähintään kaksikieliseksi. Kokonaisuuteen kuuluu myös proshyyri.

neuvoja, kuinka asiaan voi valmistautua jo ennen lapsen syntymää, millaista aineistoa kannattaa kerätä, mitä sanoja ottaa käyttöön ja kuinka rohkaista itseä käyttämään karjalaa.

Natalja Antonova muistuttaa, ettei puhumiseen tarvita mitään korkeaa oppineisuutta. Hänen mukaansa lapselle kannattaa puhua aivan arkisia ja tavalliseen elämään liittyviä asioita. Hän uskoo, että vanhempienkin mahdollisesti ruostumaan päässyt kielitaito kehittyi kieltä käyttäessä.

Kirjan toisessa osassa kerrotaan, mistä vanhemmat voivat saada tukea ja apua omaan kasvatustyöhönsä.

Kolmannessa osassa annetaan ohjeita, miten lapselle voi hankkia kieliopetusta kodin ulkopuolelta, jos vanhemmat sitä haluavat, mutta omat taidot ovat puutteelliset tai jo kadonneet.

Vaihtoehtoja ovat kielipesät, kielikerhot, koulut, perheiden verkostoitumiset ja muut mahdollisuudet.

Aineiston kuvituksen on laatinut petroskoinen taiteilija **Ilja Padčin**. Materiaali levitetään eri puolille Karjalan tasavaltaa, kouluihin, kirjastoihin, päiväkoteihin sekä kulttuuri- ja taidelaitoksiin. Metodi

on yleispätevä eli aineistoa voi hyödyntää myös muiden kielten kuin karjalan siirtämisessä sukupolvelta toiselle.

Professori Anneli Sarhimaan mukaan käytännön opastuksella ja hyvillä neuvoilla on kova kysyntä tässä ajassa, koska maailmassa kuolee kieliä jatkuvasti. Toivoa kuitenkin on. Hän vertasi tilannetta saamen kielen elpymiseen, koska siitä on saatu näkyviä tuloksia aikaan Suomessa. Yhä useammat saamelaislapset kasvavat kaksikielisiksi.

– Tämä on suuri päivä karjalankieliselle yhteisölle, hän sanoi.

Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna kertoi, kuinka keväällä 2017 herätti kysymykseen, miten karjalaa voi opettaa pienelle lapselle.

– Tajusimme, että karjalan kielen opettamiseksi tarvitsemme käsikirjan ja materiaaleja, joiden avulla kieli voidaan siirtää lapsille. Näimme, että se on tärkeää ja uskoimme, että pystymme siihen, hän sanoi.

Hänen mukaansa työtä johdatteli iskulause: ”Tieduo, neruo da ruadobrujua lapsien vanhembile, perehile, opastajile, kieliaktivistoile.”

UUTISIA

Oma Pajo keräsi lauluja kokoelmaksi

Petroskoilainen Oma Pajo -kuoro on koonnut yhteen viime vuosien aikana laulmiaan lauluja ja julkaissut ne kokoelmanna ja digitaalimuodossa. Kokoelma sisältää 25 kappaletta karjalan kielen livvin ja vienanmurteella.

Karjalastu pajuo -kokoelmaan koottujen tekstien kirjoittajia ovat muun muassa runoilijat Zinaida Dubinina, Galina Fedulova, Andrei Tuomi, Tatjana Baranova ja kuoron laulajat Anna Usova, Alisa Gubareva, Elvira Derevlova sekä Galina Lettijeva.

Ajatus on ollut saada kappaleet tällä tavalla toistenkin kuorojen käyttöön, koska kuoroille sopivia karjalaisia lauluja ei ole tarjolla kovin paljon.

Petroskoilainen Oma Pajo -kuoro esiintymässä Präässä L'ubov Nikitinan johdolla.

Kansallisarkisto on aloittanut tutkimuksen vainojen uhreista

Suomen Kansallisarkistossa on aloitettu viisivuotinen tutkimushanke suomalaisten kohtaloista vuosien 1917–1964 Neuvosto-Venäjällä. Neuvostoliittoon muuttaneiden, siellä olleiden ja sieltä palanneiden suomalaisten vaiheita on tarkoitus tutkia mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tietoja kootaan **Josif Stalinin** seuraajan **Nikita Hruštšovin** valtakauden loppuun, vuoteen 1964 saakka.

Valtioneuvoston kanslia rahoittaa tutkimushanketta 31.12.2025 asti yli kahdella miljoonalla eurolla. Se on myös asettanut tutkimushankkeelle ohjausryhmän, jonka puheenjohtajana toimii valtioneuvoston kanslian alivaltiosihteeri **Timo Lankinen** ja muina jäseninä valtiosihteeri **Matti Anttonen** ulkoministeriöstä, apulaisprofessori **Katri Pynnöniemi** Maanpuolustuskorkeakoulusta ja professori **Kimmo Rentola** Helsingin yliopistosta.

Tutkimushanketta johtaa historiantutkija, FT **Aleksi Mainio**. Lisäksi Kansallisarkisto on hakenut tutkimushankkeelle tieteellisen seurantar ryhmän.

Tutkimushanke nojaa erityisesti Suomen sekä Venäjän arkistoissa säilytettyihin lähdeaineistoihin. Avainroolissa ovat myös muistelmat, kirjeet, päiväkirjat ja asiakirjat, joita tutkimushanke on saanut ja saa lahjoituksena yksittäisiltä kansalaisilta, perheiltä ja suvuilta.

Stalinin vainoissa kuoli tai katosi arvioiden mukaan 8 000–25 000 kansanvihollisena pidettyä suomalaista.

Lukumäärä on samaa luokkaa kuin sisällissodan punaisten uhrien tai talvisodassa kaatuneiden määrä.

Paavo Ahava valokuvattu 1890-luvulla

Emeritusprofessori **Timo Vihavaisen** arviossa **Pekka Vaaran** uusimmasta kirjasta julkaistiin *Karjalan Heimossa* 9–10 valokuva, jossa **Paavo Ahava** on petunkiskonnassa Uhtualla piikojensa kanssa.

Kuva ei ole 1920-luvulta. Paavo Ahava on petunkiskonnassa, mutta kuva on otettu 1890-luvulla, kun Paavo Ahavan vaimo **Paraske** odotti perheen esikoista **Iivoa**. Tieto on korjattu myös lähteenä käytettyyn Sampo-tietokantaan.

Volkoville muistolaatta Jessoilassa

Prääsän piirin Jessoilassa on kiinnitetty muistolaatta huhtikuussa kuolleen **Aleksandr Volkovin** synnyntalon seinään. Lokakuun 11. päivänä Säämäjärven rantamaisemissa pidettyyn tilaisuuteen osallistui Volkovin sukua, ystäviä ja muita kyläläisiä sekä vieraita Petroskoista.

Yhteiskunnallisena vaikuttajana ja kirjailijana varsinaisten työvuosien jälkeen tunnetun Volkovin ensimmäinen runokokoelma *Pieni Dessoilu* ilmestyi vuonna 1993. Hän julkaisi kaikkiaan 15 teosta, joista viisi livvinkarjalaksi.

Gylling sai venäjänkielisen elämäkerran

Karjalan tasavallan 100-vuotisen taipaleen kunniaksi on ilmestynyt venäjäksi ensimmäinen perusteellinen elämäkertateos **Edvard Gyllingistä** (1881–1938).

Edvard Gylling – Neuvostokarjalan ensimmäinen johtaja -teoksen työkansan kommuunin ensimmäisestä johtajasta ovat laatineet Petroskoin yliopiston Maailman historian, valtiotieteen ja kansainvälisten suhteiden laitoksen johtaja, professori **Juri Kilin** ja historian, politiikan yhteiskuntatieteiden asiantuntija **Veronika Kilina**.

Tutkijat ovat käyttäneet työssään niin Karjalan tasavallan kuin Venäjän federaation arkistojen asiakirjoja. Aineistot ovat peräisin neljästä eri arkistosta. Tutkijoiden mukaan työssä pyrittiin antamaan mahdollisimman objektiivinen kuva suomalaisen Gyllingin toiminnasta.

Gyllingin elämäkerrallisen osuuden kirjoittamiseen osallistui myös Neuvosto-Karjalan historian asiantuntija, Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutin johtaja **Markku Kangaspuro** Suomesta.

AILA-LIISA LAURILA

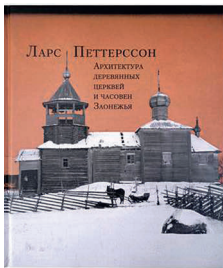
Petterssonin Kiži-kirja kääntyi venäjäksi

Moskovalaiskustantamo Tri kvadrata on julkaissut suomalaisen **Lars Petterssonin** teoksen *Äänisniemen kirkollinen puuarkkitehtuuri* venäjäksi. Kirjan julkaisemista pidetään Venäjällä arvokkaana kulttuuritekona.

Kižin saaren museoaluetta käsittelevä aineisto syntyi jatkosodan aikana, kun nuori taidehistorioitsija komennettiin tutkimaan alueen arkkitehtuuria. Piirtäjäksi määrättiin **Oiva Helenius**. Kaksikon työnä syntyikin hyvin tarkka aineisto lähes kaikista alueen puukirkoista.

Käännöstyötä teki petroskoilainen kääntäjä ja kansatieteilijä **Alexi Konkka**, joka sai asiantuntija-apua muun muassa arkkitehtuurin erikoistermien kääntämisessä Petroskoin yliopiston tutkijalta **Irina Grišinilta**, arkkitehti **Vjatseslav Orfinskilta** ja pietarilaiselta taidehistorioitsijalta **Mihail Miltšikilta**.

Lars Petterssonin tekemä tutkimustyö on ollut korvaamattomana apuna viime vuosien aikana, kun saarella on ryhdytty kunnostamaan Unescon maailmanperintökohdetta ja kehittämään perinteisen puurakentamisen korjausmenetelmiä.

Seitsemän veljestä tuli äänikirjana venäjäksi

Yksi suomalaisen kirjallisuuden merkittävimmistä teoksista, **Aleksis Kiven** romaani *Seitsemän veljestä* on ilmestynyt äänikirjana Petroskoissa. Julkaisu on omistettu tänä vuonna vietetylle romaanin 150-vuotisjuhlavuodelle.

Ääniversio pohjautuu tutkija **Eino Karhun** tekemään venäjännökseen. Karhun venäjännös ilmestyi vuonna 1951 ja teoksesta tuli erittäin suosittu. Uusintapainokset julkaistiin vuosina 1961 ja 2014.

Työ tehtiin Venäjän perustutkimusten säätiön hankkeessa Karjalan tiedekeskusten Kielen ja historian instituutin ja Petroskoin musiikkiopiston yhteistyönä.

Karjalan kielen sanelut kuuluivat teemaviikkoon

Karjalan tasavallassa vietettiin karjalan kielen viikkoa marraskuun puolivälin tienoilta. Viikko piti sisällään sanelutestejä, luentoja, esitelmää, tietokilpailuja, elokuvia ja näyttelyjä. Tilaisuudet pidettiin pääosin etäyhteyksin internetissä.

Karjalan kielen saneluja järjestettiin oppilaitoksissa lähiyhteyksin useilla paikkakunnilla kautta tasavallan alueen. Osallistujina oli niin koululaisia kuin aikuisia.

Karjalan tasavallassa viikon virallisia järjestäjiä ovat Periodika-kustantamo ja tasavallan kansallisen ja alueellisen politiikan ministeriö.

Kielipesän suosio kasvaa Vieljärvellä

Vieljärvellä kolmisen vuotta toimineen kielipesän suosio on hyvässä kasvussa. Kielipesässä on nyt seitsemän eri-ikäistä lasta ja uusia on tulossa. Ensi vuoden syyskuusta alkaen kielipesää käy todennäköisesti kymmenen lapsen joukko.

Kolme lasta on jo päättänyt pesävaiheen ja siirtynyt kylän kouluun. Myös he saapuvat tuttuun Karjalan Kielen Kodiin oppituntiansa jälkeen iltapäiväkerhoon. Kielipesän lapsista pääosa on tällä hetkellä kaksi- ja kolmivuotiaita.

Kielipesän vetäjät ovat käyneet neuvotteluja viranomaisten kanssa toimintatuen saamiseksi. Tähän asti toiminta on pyörinyt lahjoitusten turvin.

Runola-kalenteri on julkaistu Karjalan tasavallassa. Suomeen on saatu vain joitakin kappaleita. Kuvat taruhahmoista on piirtänyt taiteilija Dmitri Dmitrijev.

Karjalassa alkaa kansanrunouden teemavuosi

Hiisi, Syöjätär, Tursas, Ahti ja Vellamo. Muun muassa nämä hahmot kuuluvat karjalaisen kansanrunouden sankarien joukkoon. Ne esiintyvät ensi vuoden Runola-kalenterissa, joka on julkaistu Karjalan tasavallassa. Sitä voi tilata sähköpostitse [runola\(at\)list.ru](mailto:runola(at)list.ru).

Ensi vuosi on julistettu Karjalan kansanrunouden vuodeksi, jonka tarkoituksena on edesauttaa perinteisen kansanrunouden säilymistä. Runola-projektin koordinaattorina toimii **Tatjana Berdaševa**. Teemavuosi toteutetaan Karjalan tasavallan Karjalaisten IX Kerähmön valittujen neuvoston ehdotuksesta. Karjalan runojen päivä pidetään 10. kesäkuuta.

Tietoja haltijahahmoista on tutkinut Karjalan Tiedekeskusten Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin tutkija **Maria Kundozerova**. Olentojen kuvat piirsi taiteilija **Dmitri Dmitrijev**.

HALLITUKSEN UUTISET

Karjalan kieli eläy -tempaus juhlan kunniaksi

Suomessa vietettiin karjalan kielen päivää 27. marraskuuta. Suomi myönsi ensimmäistä kertaa karjalankielisen väestönsänsä olemassaolon, ja kotoperäinen ja maassamme ”aina” puhuttu karjalan kieli tunnustettiin vihdoinkin virallisesti 27. marraskuuta 2009.

Tuona päivänä vuonna 2009 Tasavallan presidentti **Tarja Haionen** antoi asetusmuutoksen, jolla Euroopan alueellisten tai vähemmistökielten peruskirjaa sovelletaan myös karjalan kieleen.

Päivän kunniaksi vietettiin nyt ensimmäistä kertaa myös karjalan kielen viikkoa 23.–29. marraskuuta. *Karjalan kieli eläy* -tempauksen ideoivat Karjalan Sivistysseuran, Itä-Suomen yliopiston ja Karjalaiset Nuoret Suomešša -yhdistyksen väki sekä joukko Suomessa asuvia karjalaisia sekä karjalan kieleen sitoutuneita aktivisteja ja kielentutkijoita.

Viikon tarkoituksena oli juhlia karjalan kieltä iloisesti ja vapaamuotoisesti ja helposti toteutettavassa muodossa Facebookissa, Twitterissä ja Karjalan Sivistysseuran Uutisčuppu – Uudisčupussa. Kanavilla julkaistiin lyhyitä kertomuksia ja tarinoita karjalan kielen merkityksestä karjalankielisten omassa elämässä.

Juttuja saatiin niin vienankarjalan, eteläkarjalan kuin livvin-karjalan murteilla lähes 50 Suomesta ja Venäjältä. Tavoitteena on jo ensi vuonna viettää karjalan kielen viikkoa samanaikaisesti molemmissa maissa.

Karjalan kieli on vakavasti uhanalainen kieli. Se on yksi niistä kielistä, jotka otetaan entistä paremmin huomioon hallitusohjelman mukaisessa uudessa, parhaillaan valmistelussa olevassa kielipoliittisessa ohjelmassa.

Yksi kieliaktivistien tavoitteista on saada karjalan kielelle oma kielilaki sekä institutionaalinen asema sen elvyttämiseksi.

Professori **Anneli Sarhimaa** on monikielisyyden ja vähemmistökielten tutkija, jonka tutkimusten keskiössä ovat

VUOSIKOKOUS

Pohjois-Viena-seuran sääntömääräinen vuosikokous pidetään lauantaina, 20. päivänä helmikuuta 2021 klo 12.00 alkaen Oulussa, Aleksinkulman Hansa-salissa, Aleksanterinkatu 9, 90100 Oulu.

Kokouksen jälkeen vietämme teeiltapäivää Kalevalan päivän merkeissä.

TERVETULOA! Johtokunta

VUOSIKERÄHMÖ

Pohjois-Viena-seuran šiantöjenmukani vuosikerähmö pietäh šuovattana, 20. piänä tuiskukuuta 2021 klo 12 Oulušša, Aleksinkulman Hansa-šalissa, Aleksanterinkatu 9, 90100 Oulu.

Kerähmön jälkeh proasnuimma tšäijyiltapäivä Kalevalan päivän merkkilöissä.

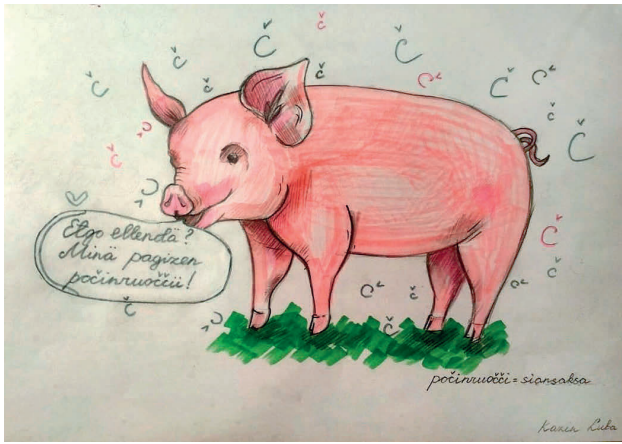
TULKUA TERVEH! Johtokunta

Mikäli koronatilanne aiheuttaa muutoksia, niin niistä ilmoitetaan etukäteen johtokunnan päättämällä tavalla.

Kiitämme jäsenistöämme ja kaikkia yhteistyökumppaneita Suomessa ja Karjalassa kuluneesta vuodesta 2020! Hyvää joulua ja onnea vuodelle 2021!

Passipo hyvästä yhteisruavošta vuuvven 2020 aikana! Hyvää roštuota ta onnie uuvvella vuuvvella 2021!

Pohjois-Viena-seuran johtokunta

Hiloin Natoi kääntää ja lukee Ylen karjalankielisiä uutisia. Niitä varten hän tarvitsee usein uudissanoja. Yksi sellainen on počinruočči, joka tarkoittaa siansaksa. Kuvan piirsi Kazim L'uba.

karjalan kieli ja Suomen karjalankielisten tulevaisuuden näkymät. Anneli Sarhimaan tutkimukset pohjaavat vahvaan kentän tuntemukseen ja työskentelyyn karjalaisyhteisön parissa. Näin Sarhimaa on tuottanut runsaasti uutta tietoa Suomen karjalaisista.

Samalla hän on osoittanut suuria puutteita Suomen tämänhetkisessä kielilainsäädännössä. Hänen tutkimustyöhönsä perustuvaa kokonaisvaltaista tietoa hyödynnetäänkin sekä akateemisissa että yhteiskunnallisissa yhteyksissä.

Alfred Kordelinin säätiö palkitsi Anneli Sarhimaan marraskuussa elämäntyöstään 30 000 euron suuruisella palkinnolla.

Vuodesta 1920 lähtien jaetulla palkinnolla on haluttu huomioda suomalaisia kulttuuritekoja.

HALLITUKSEN UUTISET

Karjalainen sukuni -webinaari keväällä

Karjalan Liitto ja Karjalan Sivistysseura ovat päättäneet käynnistää yhteistyön sukututkimuksen alueella. Keväällä käynnistyy webinaari, verkkovälitteinen luentosarja *Karjalainen sukuni*.

Sarja kertoo karjalaisista suvuista Kannakselta Viaan. Samalla voidaan lisätä tunnetta yhtenäisyydestä – kaikkihan me olemme karjalaisia. Sarja antaa myös mahdollisuuden lisätä ymmärrystään siitä, että on tosiaankin monta eri Karjalaa.

Sarja aloitetaan kahdella taustoittavalla luennolla. Helmikuussa seuran varapuheenjohtaja **Pekka Vaara** kertoo esityksessään Karjalan historiasta teemanaan *Mitä on Karjala?* Sukututkimustoimikunnan puheenjohtaja **Santeri Palviainen** jatkaa maaliskuussa otsikolla *Karjalan asutus ja suvut*; siinä kuvataan alueen väestöliikkeitä.

Huhtikuusta lähtien kuullaan tarinallisia kertomuksia karjalaisista suvuista. Kertojilla tulee olemaan omakohtainen tutkimus tai selvitys suvustaan, jostain kiinnostavasta yksilöstä tai yksittäisestä tapahtumasta, jossa suku tai kylä on keskiössä.

Lisää tietoja antavat

Santeri Palviainen (KSS, spalviai@gmail.com)
ja Saija Pelvas (KL, saija.pelvas@karjalanliitto.fi)

Karjalan Heimo

*toivottaa lukijoilleen
hyvää joulua ja
onnellista uutta vuotta!*

*Hyvyä roštuota ta
onnie uuvvella vuvvella!
Hyviä rastavua da
ozakastu uuttu vuotta!*

Rauhallista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta 2021

Hyvyä roštuota ta onnie uuvvella vuvvella 2021
Passipo hyvästä yhteisruavosta vuvven 2020 aikana

UHTUA SEURA

UHTUA-SEURA ry

Hallitus

www.uhtua.info

Seuraava Karjalan Heimo ilmestyy helmikuussa 2021

LAUKUNKANTAJAT

JOULUKUU 2020

Huomisen karjalaisuus

Valtiolla työskentelevä hallintojohtaja Outi Örn valittiin Karjalan Liiton hallituksen uudeksi puheenjohtajaksi elokuussa. Kiteeltä kotoisin olevan Outin juuret ovat Pohjois-Karjalassa, isän isä oli lähtöisin Uukuniemen pitäjästä Kalattoman kylästä, joka sijaitsee lähellä Pyhäjärven itärantaa.

Vuonna 1911 syntynyt isoisä lähti kahteen kertaan evakoon, tarkoituksena mennä Pohjanmaalle. Perhe jäi kuitenkin Kiteelle, josta on kolme kilometriä Venäjän rajalle. Sinne näkyvät lähellä ukin kotipaikkaa sijaitsevan Kaalamon taajaman valot.

Ukki ei ole kertonut kovin paljon juuristaan. Silti karjalaisuudesta on tullut tärkeä osa Outi Örnin elämää. Karjalaisuus ei ole hänelle vain sitä karjalaisuutta, mikä jäi rajan taakse.

OÖ Minulle karjalaisuus edustaa historiaa, kieltä ja kulttuuria, mutta myös karjalaista käsityöperinnettä, ruokaa ja matkustelua. Vapaa-aikana toimin Karjalaan liittyvän yhdistystoiminnan parissa, mm. Lohjan Karjalaseurassa ja sihteerinä Uudenmaan piirissä. Olen liikkunut Venäjällä paljon 2000-luvun alkupuolelta lähtien, erityisesti Sortavalassa, Käkisalmissa ja Viipurissa. Olemme liikkuneet rajan takana naisporukalla jopa pari kertaa kuussa autolla turisteina. Jokin omanlaatuinen polte, paikkojen viehäytys ja surullinen kauneus vetää sinne. Historia tietysti kiinnostaa siksikin, että olen tehnyt ensimmäisen tutkintoni historiasta.

EKL Olet Karjalan Liiton ensimmäinen puheenjohtaja, joka ei ole taustaltaan kansanedustaja tai muuten valtakunnallisesti näkyvässä tehtävässä oleva henkilö. Johdettavanas on karjalaisen kulttuurin esillä pitoon, säilyttämiseen ja uudistamiseen keskittyvä harrastus- ja kansalaisjärjestö, joka perustettiin heti talvisodan päätyttyä huhtikuussa 1940. Kotinsa jättämään joutuneet karjalaiset halusivat olla aktiivisesti itse mukana päättämässä omista asioistaan.

OÖ Liiton vastuulla oli alkuaikoina suuria kysymyksiä. Maataloussiirtoväen asuttaminen, menetetyt omaisuuden korvaus- ja asutuskysymykset sekä tasavertainen kohtelu työmarkkinoilla edellyttivät suuria yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja, joiden pohja luotiin eduskunnan säätämällä laeilla. Meillä oli tukenamme vahvoja nimiä, kuten vaikkapa valtioneuvos **Johannes Virolainen**, yksi Karjalan evakoiden näkyvimmistä keulakuvista. Hänen tehtävänään oli esimerkiksi sisäasiainministeriön siirtoväenasiain osaston päällikkönä Karjalan evakoiden asuttaminen.

Nyt työskentelemme erityisesti karjalaisen kulttuurin ja perinteen välittämiseksi seuraaville sukupolville ja yleisen Karjala-tietouden vaalimiseksi. Teemme yhteistyötä luovutetun Karjalan alueen nykyisten toimijoiden kanssa muun muassa suomalaisten muistomerkkien ja hautausmaiden suojelemises-

sa. Tällä alueella myös pitäjaseuroilla on merkittävä rooli.

EKL Yli 400 000 siirtokarjalaisen asuttaminen ja integroiminen yhteiskuntaan on ollut valtaisa ponnistus, jossa on onnistuttu. Tehtävä ei ole ollut helppo eikä kaikki ole sujunut kirkkain.

OÖ Kotinsa jättäminen ei ole kenellekään helppoa eikä varmastikaan tilanteessa, jossa aseet räätisevät ja pommeja putoilee päälle. Asettuminen uusille sijoille, kun on juuriltaan reikästy, vieraaseen ympäristöön asettuminen, kielen ja uuden puheparren oppiminen, mahdollisesti uskonnon vaihto, paikallisen väestön suhtautuminen – ei ihme, että siirtokarjalaiset kantavat toiseuden taakkaa jopa yli sukupolvien.

Sääntöjemme tavoitteisiin oli sota-ajoista lähtien kirjattu Karjalan palauttaminen. Nyt liittovaltuuston kokouksessa elokuussa se kohta poistettiin. Näemme, ettei meillä kansalaisjärjestönä ole työkaluja toimia tällaisessa kysymyksessä. Hyväksyimme juuri tulevaisuusstrategiamme vuosille 2020–2023. Sen mukaisesti on ilo edistää yhdessä karjalaisuutta ja karjalaista kulttuuria. Arvomme ovat karjalaisuus, yhteisöllisyys ja elämänmyönteisyys.

EKL Vaikka yhdistystemme lähtökohdat ovat olleet erilaiset – Vienen Karjalaisten Liitto perustettiin alun perin kohentamaan vienalaisten taloudellisia ja sivistyksellisiä oloja, Karjalan Liitto evakoiden etujärjestöksi – huomaan, että meillä on lähestymistavoissamme paljon yhteistä. Sivistysseuran kentässä ovat karjalaiset Suomessa ja Venäjän puolella kohdealueina Viena, Aunus sekä Raja-Karjala karjalaisineen. Karjalan Liiton foorumina on kaikkien suomalaisten karjalaisuus. Te painotatte kulttuuria, historiaa ja karjalaisia juuria, me kieltä ja kulttuuria, historiaa ja perinnettä ja kyykkää sekä julkaisutoimintaa. Yhteistyötä on ymmärtääkseni helppo lähteä kehittämään näistä lähtökohdista.

OÖ Onhan meillä jo jäsenyyksiä ja yhteistyötä molempiin suuntiin. Esimerkiksi kyykkä yhdistää. Minäkin olen ollut jo vuosia Sivistysseuran jäsen ja *Karjalan Heimon* lukija. Liittomme on laaja, siihen kuuluu kaikkiaan 15 piiriä, Karjalaisten Pitäjähdistysten Liitto ja Karjalaisten Sukuyhteisöjen Liitto. Jäsenyhdistyksiämme ovat karjalaseurat, pitäjäseurat ja sukuseurat ja niitä on lähes 360 eri puolilla Suomea ja ulkomailla. Lisäksi toiminnassa ovat mukana eri pitäjien säätiöt. Henkilöjäseniä yhdistyksissä on noin 23 000.

EKL Vuosi 2020 oli liitollemme merkkinvuosi, 80 ensimmäistä vuotta piti juhlia näyttävästi teemalla *Sukupolvien ketju*. Olimme suunnitelleet yhteisiä tapahtumia. Huhtikuussa heimopäiviemme aikaan olisimme järjestäneet yhdessä Helsingissä Kansalaistorilla karjalaisen piiritanssin eli kruugan ja kesäkuussa kesäpäivienne aikaan olisimme tuoneet yhdessä esille karjalan kieltä kielipajassa. Mutta sitten korona tuhosi suunnitelmamme.

Puheenjohtajat Eeva-Kaisa Linna ja Outi Örn keskustelivat karjalaisuudesta ja yhteistyöstä järjestöjen kesken.

ÖÖ Uskon, että painopisteittemme kautta löydämme helposti yhteiset kiinnostuksen kohteemme. Kulttuuri ja historia ovat alueita, joilla voimme toimia yhdessä. Meillähän on nyt ollut esillä kaksi ideaa, joita lähdemme kehittämään yhdessä. Meillä on vireillä Kižin museon kanssa hanke *Karjalainen kansanpuku*, jossa tutustuttaisiin karjalaiseen vaate-tukseen, niiden ominaisuuksiin ja alueellisiin eroihin sekä käytännössä ommeltaisiin pukuja. Kesällä – jos koronatilanne sallii – vietettäisiin Kižin saarella karjalaisen kulttuurin juhlaa. Meillä Karjalatalolla voisi olla kansanpukujen näyttely. Mietimme myös tämän teeman viemistä ensi kesänä Rauhalle kesäpäivillemme.

EKL Tuohon olisi mainiosti yhdistettävissä se työ, jota **Maija Vaara** parhaillaan tekee meille eli julkaisua vianalaisista kansanpuvuista. Maija on kirjan pohjaksi tehnyt laajan selvitystyön lähtökohtanaan 1990-luvulla tehty Vianan pakolaisten puvustojen inventaari. Katsaus käsittää runsaat 20 puvustoa, jotka nyt on valokuvattu ja kuvataan kirjassa, joiden omistajista on kirjoitettu pienet elämäkerrat ja joiden pohjalta laaditaan ompeluohjeet. Julkaisu saataneen painoon alkuvuodesta 2021.

Sukututkimus on kiinnostava alue, jonne tulee jatkuvasti lisää harrastajia. Sillä alueella olemme ehdottaneet yhteisen digiloikan ottamista. Kun koronan vuoksi niin monet tilaisuudet ja tapahtumat ovat peruuntuneet, voisimme järjestää verkkoseminaarina yhteisen luentosarjan *Karjalainen sukuni*.

Puhujien taustat olisivat Kannakselta Viaan. Näemme, että näin voisimme luoda karjalaista koheesiota ja lisätä ymmärrystä monesta eri Karjalasta.

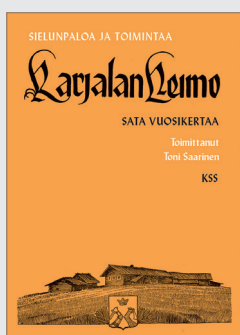
ÖÖ Tuo sopii kyllä meidänkin suunnitelmiimme. Olimmekin jo käynnistäneet pohdinnan siitä mitä nykyistä enemmän voimme tarjota jäsenillemme. Meillähän on kaikkiaan viitisenkymmentä sukuseuraa, niiden ja Sukuseurojen Liittomme kautta löydämme kyllä tekijät tähän luentosarjaan.

Digitaalisuuden hyödyntäminen sopii muutenkin suunnitelmiimme. Olemme miettineet miten voimme tulevaisuudessa vaikkapa striimata tilaisuuksia Karjalatalolta maakuntiin ja tietysti myös maakunnista käsin. Digiloikka onkin ehkä laskettava koronaviruksen harvoin positiivisiin puoliin. Digitaalisuus, yhteistoiminta-alustat, Zoomit, Teamsit ja Google Meetit on ollut pakko ottaa haltuun.

Mietimme tulevaisuuden tapahtumiamme aktiivisesti. Kolme päivää kestävä jokavuotiset kesäjuhlat ovat vaativat järjestää – niin hauskaa kuin siellä sitten onkin. Järjestämekö juhlat jatkossa joka vuosi vai suunnittelemmeko esimerkiksi joka toiselle vuodelle jotain aivan uutta? Olisiko jotain uutta saatavissa, jos kuitenkin uskaltaisi jostain totutusta luopua? Pohdittavana on *Huomisen karjalaisuus*, mitä se sitten on, niin yksilön kuin yhteisön tasolla.

Eeva-Kaisa Linna keskustelee tällä palstalla karjalaisuuteen liittyvistä asioista.

Uutuuksia Karjalan Sivistysseuran verkkokaupassa

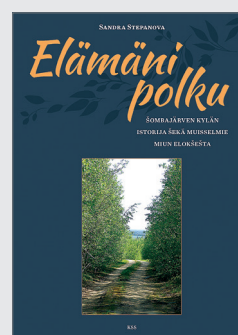
SELUNPALOA JA TOIMINTAA. KARJALAN HEIMO – SATA VUOSIKERTAA

(toim. Toni Saarinen)
Sielunpaloa ja toimintaa
kokoaa Karjalan Heimon
sadannen vuosikerran
kunniaksi yhteen
kirjoituksia ja kuvia lehden
jokaiselta vuosikymmeneltä.

Mukana on uutisia,
politiikkaa, historiaa,
taidetta ja muistitietoa
– sekä mainoksia,
ilmoituksia, kansia,
pilakuvia ja muita paperille
painettuja muuttuvien
aikojen havainnollistajia.
Läpileikkaus ”etähällä
toisistaan elelevien”
karjalaisten monipuoliseen
tarinaan. 25 euroa

SANDRA STEPANOVA: ELÄMÄNI POLKU. ŠOMBA- JÄRVEN KYLÄN ISTORIJA ŠEKÄ MUISSIELMIE MIUN ELOKŠEŠTA

Sandra Stepanova (š. 1930), kuulusa
karjalaini šuusannallisen perintehen
tutkija, kertou Šombajärveštä,
kylän istorijašta da šen eläjistä šekä
omašta elokšešta. 20 euroa

VUOKKINIEMEN AAPINI

Vuokkiniemen kylä täyttää vuonna 2020
neljäsatua vuotta. Sekä karjalan että
venäjän kielellä julkaistu aapinen kertoo
Vuokkiniemen kylästä, sen historiasta,
perinteistä ja ihmisistä. 15 euroa

HEIKKI TALVITIE: SUOMI, KONJUNKTUURIEN VANKI

Erikoislähettiläs Heikki Talvitien
blogikirjoituksista, kolumneista
ja haastattelusta koostuva
teos, joka analysoi Suomen
pyrkimystä asemoida itsensä
ulko- ja turvallisuuspoliittisessa
ympäristössään Ukrainan kriisistä
(2014) nykyhetkeen. 28 euroa

HANKI KIRJAT KARJALAN SIVISTYSSEURAN VERKKOKAUPASTA

www.karjalansivistysseura.fi/kauppa/

tai tilaa sähköpostitse: toimisto@karjalansivistysseura.fi